

Supplerende rapport 2009

- til Norges fjerde rapport til FNs komité for barnets rettigheter

Forum for
barnekonvensjonen

Supplerende rapport 2009

- til Norges fjerde rapport til FNs komité for barnets rettigheter

Forum for barnekonvensjonen

Forum for barnekonvensjonen (FFB) ble opprettet i 1994, og er et nettverk av organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner som er opptatt av barns rettigheter i Norge og internasjonalt. Nettverket består av nærmere 50 deltakere. En oversikt over organisasjonene som står bak rapporteringen er tatt inn bakerst i rapporten. FFB har som målsetting å bidra til utveksling av informasjon og erfaringer om arbeid med barn, samt å være en kilde til inspirasjon for videre utvikling av forståelsen av barns rettigheter. FFB var en viktig pådriver for inkorporeringen av FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) i norsk lov og er opptatt av å sikre at konvensjonens artikler og prinsipper får en sterk rettslig stilling i Norge. FFB deltar også i internasjonale prosesser for å fremme barns rettigheter.

Norge og FNs barnekonvensjon

Norge ratifiserte barnekonvensjonen 8. januar 1991, og inkorporerte konvensjonen i norsk rett i 2003. Barnekonvensjonen er nå en del av Lov om Menneskerettigheter av 21. mai 1999. Menneskerettighetsloven gir de internasjonale konvensjonene forrang der de sikrer bedre rettigheter enn norsk lovgivning.

Statens gjennomføring av rettighetene i konvensjonen overvåkes av FNs komité for barnets rettigheter. Alle stater som har ratifisert barnekonvensjonen må hvert femte år rapportere på gjennomføringen av konvensjonen. Komiteen inviterer også andre aktører enn statene til å bidra med informasjon vedrørende rapporteringen, og spesielt NGOer (non-governmental organisations) er ofte viktige kilder til informasjon. Norges fjerde rapport ble levert i 2008, og for tredje gang leverer FFB en supplerende rapport til Statens rapport. Rapporten inkluderer oppfølgingen av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi.

Utarbeidelse av Supplerende rapport

Utarbeidelsen av Supplerende rapport er en stor satsning for FFB, og rapporten har blitt til gjennom en lang og omfattende prosess. Arbeidet er koordinert av en arbeidsgruppe oppnevnt av FFB (se under).

Rapporten baserer seg på arbeids- og kompetanseområdene til forumets organisasjoner. Det at et tema er utelatt fra rapporten betyr ikke at temaet ikke er relevant å adressere i norsk barne-rettighetssammenheng.

Barns egne erfaringer er tatt med i rapporten. Disse er blant annet hentet fra Barnas Spørretime (høring mellom barn og statsråder) i november 2008. Spørretimen hadde fokus på vold og overgrep mot barn. Et eget prosjekt med barn som deltakere til rapporteringen vil bli gjennomført høsten 2009. To enslige mindreårige asylsøkere fra Hvalstad asylmottak har malt illustrasjonene til rapporten.

Rapporten er produsert i overensstemmelse med barnekonvensjonens "General Guidelines regarding the form and content of periodic reports" (CRC/C/58/Rev.1 of 29 November 2005), samt NGO-gruppen for barnekonvensjonens "Guide for Non-Governmental Organizations reporting to the Committee on the rights of the child". Sistnevnte dokument begrenser rapportens sideantall til 30 sider. På grunn av dette refererer FFBS rapport enkelte steder til Barneombudets rapport til FNs komité for barnets rettigheter.

Rapporten viser til avsluttende merknader fra FNs komité for barnets rettigheter. Disse er vedlagt rapporten. Rapporten henviser fortløpende til Norges fjerde rapport i teksten. En datamatrikse fra Advokatforeningens undersøkelse om barn i fengsel ligger vedlagt rapporten. Andre kilder refereres til fortløpende i fotnoter.

FFB ønsker å takke Utenriksdepartementet for økonomisk støtte til rapporteringen.

Forum for barnekonvensjonen og FN- rapporteringen

FFBs arbeidsgruppe for utarbeidelse av rapporten har bestått av Elin Saga Kjørholt fra Redd Barna (ledet arbeidet fram til mai 2008), Marianne Hagen fra Redd Barna (tok over som leder i august 2008), Irene Dotterud (sekretær), Kirsten Kolstad Kvalø fra PRESS - Redd Barna Ungdom, Kirsten Helene Teige fra Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner(LNU), Kari Engen Sørensen fra Støttesenter mot incest-Oslo(SMI-Oslo), Ove Helset fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon(FFO), Charlotte Bayegan fra Røde Kors, Susanne Abelsen fra Norsk Folkehjelp og Mette Yvonne Larsen fra Advokatforeningen.

Rapporten er publisert på norsk og engelsk, og er tilgjengelig både på nett og i trykket versjon. Supplerende rapport 2009 kan bestilles gratis på engelsk eller norsk fra Redd Barna (forumets sekretariat): Postboks 6902 St.Olavs plass, 0130 Oslo. Tlf: +47 22 99 09 00

Innhold

I	Generelle tiltak vedrørende gjennomføring av konvensjonen	6
	Artikkel 4 – Virkeliggjøring av de erkjente rettigheter	6
	A. Lovgivning	6
	B. Administrative tiltak	6
	C. Koordinering av tjenester	6
	D. Andre tiltak	7
	E. Barneombudets tilsynsrolle	7
	F. Internasjonale tiltak	7
	G. Fordeling av ressurser	8
	Artikkel 42 – Utbredelse av konvensjonens prinsipper og bestemmelser	9
II	Generelle prinsipper	10
	Artikkel 2 – Ikke-diskriminering	10
	A. Aldersdiskriminering	10
	B. Omsorg for enslige mindreårige asylsøkere	10
	C. Funksjonshemmede barn	10
	Artikkel 3 – Barnets beste	11
	A. Barnets beste i utlendingsforvaltningen	11
	B. Artikkel 3 nr. 2 om retten til omsorg	11
	Artikkel 12 – Barnets rett til å gi uttrykk for sine meninger	12
	A. Barn og unges deltakelse i kommunale beslutningsprosesser	12
	B. Elevmedvirkning	12
	C. Barnets rett til å bli hørt i rettslig og administrativ saksbehandling	13
	D. Barnets rett til å bli hørt i saker på utlendingsfeltet	14
III	Sivile rettigheter og friheter	14
	Artikkel 14 – Retten til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet	14
	A. Oppfølging og kontroll av barn i isolerte trossamfunn	14
	B. Livssynsundervisning i skolen	14
	Artikkel 16 – Beskyttelse av privatliv, ære og omdømme	15
	Artikkel 17 – Beskyttelse mot skadelig informasjon	15
IV	Familiemiljø og omsorg	16
	Artikkel 9 – Retten til å opprettholde personlig forbindelse og kontakt med begge foreldre	16
	A. Barnefordeling	16
	B. Retten til samvær ved samlivsbrudd	16
	C. Barn av innsatte	16
	D. Barn av utviste foreldre	17
	Artikkel 10 – Familiegjennforening	17

Artikkel 19 – Beskyttelse mot alle former for vold og overgrep	17
A. Rettslig vern	17
B. Kompetanse i avdekking av vold mot barn	18
C. Samvær i risikosituasjoner	18
Artikkel 20 - Barn uten omsorg fra familien	19
A. Ressurser	19
B. Ettervern	20
Artikkel 25 – Regelmessig kontroll med plasserte barn	20
V Helse og velferd	21
Artikkel 23 – Funksjonshemmede barns rett til et fullverdig og anstendig liv	21
Artikkel 24 – Barnets rett til helse og helseomsorg	21
A. Habilitering	21
B. Barn med psykiske lidelser	21
Artikkel 26 – Sosial sikkerhet	22
Artikkel 27 – Levestandard	22
VI Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter	23
Artikkel 28 – Utdanning	23
A. Utdanning for barn med rom- og romanibakgrunn	23
B. Elever med særskilte opplæringsbehov	23
C. Opplæringsloven, kapittel 9a	23
D. Manglende språkkunnskaper og språkopplæring	24
E. Mobbing og barns deltakelse i initiativer mot mobbing	24
Artikkel 29 – Formålet med utdanningen	24
Artikkel 31 – Retten til fritid og kulturelle aktiviteter	25
A. Fritidsaktiviteter og fritidstilbud	25
B. Tilgang til skolefritidsordning (SFO)	25
VII Retten til særlig vern	26
Artikkel 22 – Flyktningbarn	26
A. Medfølgende barn i voksenmottak	26
B. Barn i mottak og psykisk helse	26
C. Bosetting av enslige mindreårige asylsøkere	27
D. Barn som forsvinner fra mottak	27
E. Aldersvurdering	27
F. Forbedring av Vergemålsloven	28
G. Regjeringens tiltaksplan mot den økte asyltilstrømmingen til Norge	28
Artikkel 34 – Beskyttelse mot seksuell utnytting og misbruk	29
A. Omfangsundersøkelse	29
B. Barnehus	29
C. Barns rettssikkerhet	29
D. Behandling av barn utsatt for seksuelle overgrep	30

E. Opplæring av fagfolk og samarbeid mellom kommunale tjenester	30
F. Seksualundervisning	31
G. Internettrelaterte overgrep mot barn	31
Artikkel 35 – Bortføring, prostitusjon og salg av barn	32
Artikkel 37 / 40 – Fengsling og behandling i saker om straff	32
A. Barn i fengsel	32
B. Advokatforeningens undersøkelse	33
C. Barn i høyrisikoanstalter	33
D. Bruk av isolasjon mot barn i fengsel	34
E. Konklusjoner etter barnekonvensjonens artikkel 40	34

Vedlegg

I	Oppfølging av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi	35
	- Nasjonal handlingsplan	35
II	Anbefalinger fra FN til Norge henvist til i Supplerende rapport 2009	35
	- Avsluttende merknader fra komiteen til Norge, 2000	35
	- Avsluttende merknader fra komiteen til Norge, 2005	37
	- Avsluttende merknader fra komiteen til Norge om valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, 2005	40
III	Advokatforeningens undersøkelse	41
	Tilsluttede organisasjoner	42
	Barnekonvensjonen	44

I Generelle tiltak vedrørende gjennomføring av konvensjonen

Artikkel 4 – Virkeliggjøring av de anerkjente rettigheter

A. Lovgivning (4. statsrapport, pkt. 9)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 6 og 7*

Forum for barnekonvensjonen (heretter FFB) er positive til den eksterne gjennomgangen av nasjonal lovgivning på området for barnekonvensjonen og imøteser resultatene av denne. FFB ser særlige mangler ved norsk lovgivning når det gjelder diskrimineringsvernet, barnets rett til omsorg og beskyttelse og vergemålsloven (se artikkel 2, 3B, 19A og 22F).

B. Administrative tiltak (4. statsrapport, pkt. 10, 11, 75 og 76)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 9*

FFB mener det er viktig for realiseringen av barnekonvensjonens mål og verdier at det sivile samfunn, også utover selve rapporteringen til komiteen, aktivt og løpende inkluderes av parten i deres arbeid med å sikre gjennomføringen av barnekonvensjonen. I statens 4. rapport pkt. 10 og 11, om bedre overvåking av barns rettigheter i Norge, er forholdet mellom staten og det sivile samfunn i dette arbeidet ikke omtalt.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan mener parten at det sivile samfunns rolle kan styrkes når det gjelder identifisering av relevante problemstillinger og som bidragsyttere til å sikre oppfølgingen av konvensjonens gjennomføring? På hvilken måte vil parten inkludere det sivil samfunn

på en systematisk måte i gjennomføringen av konvensjonen generelt, og i oppfølgingen av komiteens merknader spesielt?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør inkludere det sivile samfunn mer aktivt og inkluderende i sitt arbeid med å sikre virkeliggjøring av konvensjonen. Parten oppfordres til aktivt å inkludere det sivile samfunn i oppfølgingen av komiteens merknader til parten.

C. Koordinering av tjenester (4. statsrapport, pkt. 31 til 33)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 8*

Barns rettigheter ivaretas i kommunene der barna bor, blant annet gjennom tjenestetilbudet til barn. Det er en vedvarende utfordring å sikre at dette tilbudet koordineres slik at barns rettigheter ivaretas på en god måte. Koordineringsbehovet gjelder mellom ulike forvaltningsnivå; stat, kommune, og innad i den enkelte kommune. FFB ser et særlig behov for bedre styring og samordning av tjenester til barn med spesielle behov. Et landsomfattende tilsyn ble gjennomført i 2008 for å undersøke tilrettelegging og oppfølging av samarbeid om tjenester til utsatte barn og unge¹. Tilsynet avdekket at 90 av 114 kommuner bryter regelverket som skal sikre at kommunene legger til rette for samarbeid for å hjelpe utsatte barn og unge (se artikkel 23 og 34E).

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at kommunene i praksis ivaretar barns rettigheter? Vil parten benytte sine styringsverktøy i større grad for å tydeliggjøre kommunenes ansvar etter barnekonvensjonen? Vil parten vurdere å skjerpe sanksjonssystemet i forhold til de

---

¹ http://www.helsetilsynet.no/templates/ArticleWithLinks___9996.aspx

kommunene som bryter regelverket, slik som påvist i det landsomfattende tilsynet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør i sterkere grad benytte sine styringsverktøy overfor kommunene for å påse at det kommunale tilbudet til barn faktisk ivaretar barns rettigheter. Parten bør innføre en mer systematisk oppfølging av kommunenes koordinering av tjenester.

D. Andre tiltak (4. statsrapport, pkt. 19 og 514)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 13*

FFB mener det er behov for en utredning om vold mot barn. En slik utredning må se på den samlede kunnskapen om barn som utsettes for vold og overgrep, samt gjøre en gjennomgang av tiltak som er iverksatt og virkningene av disse. Utredningen må ta sikte på å anbefale konkrete, varige og forebyggende tiltak for beskyttelse av barn mot vold og overgrep, samt egnede tiltak for å avdekke og behandle slike overgrep. Utredningen må inkludere høringer med barn som har vært utsatt for eller vitne til vold og overgrep. Erfaringene fra Barnas Spørretime 2008² understreker betydningen av å innhente erfaringer fra barn og unge selv, både erfaringer knyttet til vold og overgrep, og erfaringer knyttet til tiltak.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Vil parten sikre at den kunnskap som finnes i arbeidet med voldsutsatte barn gjennomgås og systematiseres i en bred utredning?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å initiere en utredning om vold mot barn, der kunnskap og erfaringer samles og konkrete tiltak foreslås.

E. Barneombudets tilsynsrolle (4. statsrapport, pkt. 37)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 10 og 11*

For å styrke Barneombudets posisjon som barns uavhengige talsperson er det avgjørende at man får sikret en oppnevningssprosess som er uavhengig av politisk tilknytning, nettverk og andre utenforliggende faktorer. Barn og unges medvirkning bør også sikres i oppnevningssprosessen. For å styrke Barneombudets uavhengighet har regjeringen foreslått endringer i barneombudsloven slik at Barneombudet utnevnes for en åremålsperiode på seks år uten adgang til reoppnevning. FFB mener dette er utilstrekkelig for å sikre en reell uavhengighet for Barneombudet, og ser behovet for en løsrivelse fra departementet.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hva vil parten gjøre for ytterligere å styrke Barneombudets selvstendighet? Hvordan vil parten sikre medvirkning fra barn og unge i dette arbeidet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å gjennomføre en helhetlig utredning av barneombudsordningen, som vurderer både tilknytning, tildeling av midler og oppnevning med sikte på å styrke Barneombudets uavhengighet. Barn og unges medvirkning må sikres både i utredningen og i utnevningen av Barneombudet.

F. Internasjonale tiltak

Barns rettigheter i utenriks- og utviklingspolitikken (4. statsrapport, pkt. 665)

Barns rettigheter må styrkes og systematiseres i utenriks- og bistandspolitikken. Norge bør stille krav om at barn og unge prioriteres når Norge yter lån eller bistand til andre land. Utviklings- og utenrikspolitiske handlingsplaner bør inkludere egne analyser og tiltak rettet mot barn. Tiltak for barn må konkretiseres innen alle områder, særlig på budsjettensiden. Staten må sikre ivaretagelse av barns rett til å delta og spille en aktiv rolle i forebygging av katastrofer. Barneledede og barnsfokuserte forebyggingsaktiviteter har vist

---

² Høring mellom barn og statsråder som arrangeres årlig på Stortinget

seg å være effektivt gjennom å gjøre barn og deres familier bedre informerte og mindre redde for ukjente konsekvenser.

Norge lanserte i mars 2005 en norsk utviklingsstrategi for barn og ungdom i Sør, med tittelen *Tre milliarder grunner*. I statens fjerde rapport er oppfølgingen av denne strategien ikke omtalt. FFB mener at denne langsiktige strategien bør følges opp med evalueringer underveis.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten arbeide med sikte på å øke fokuset på barns rettigheter i utenriks- og bistandspolitikken? Hvordan følges barnestrategien "Tre milliarder grunner" opp og hvilke konsekvenser har denne fått så langt?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør sikre at utenriks- og bistandspolitikken i sterkere grad tydeliggjør barns rettigheter gjennom flere analyser og tiltak rettet mot barn. "Tre milliarder grunner" bør evalueres og erfaringene fra arbeidet med strategien bør trekkes inn i det videre arbeidet med å styrke barns rettigheter i det internasjonale arbeidet.

Beskyttelse mot vold (4. statsrapport, pkt. 68 og 69)

FFB anerkjenner statens engasjement i oppfølgingen av FNs internasjonale studie om vold mot barn. Studiet bør inkluderes som et punkt i bilaterale og multilaterale dialoger, særlig på områdene utdanning og helse. Det er behov for øremerkede midler for å følge opp studien.

Norge må støtte utviklingen av systemer; fra lovverk og politikk til konkrete hjelpetiltak som mottak og forebygging for beskyttelse av barn mot vold, overgrep og utbytting. Norge bør intensivere sitt arbeid for sammen med andre medlemsland å sikre at den økonomiske og politiske støtten til FNs Generalsekretærs nyutnevnte spesialrepresentant (SRSG) er bred, og at flest mulig medlemsland føler et eierskap til den. Norge må videre arbeide aktivt for at barns deltakelse og det sivile samfunns deltakelse i SRSGens fremtidige arbeid blir sterkt prioritert.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten følge opp FNs voldsstudie framover? Hvordan vil parten følge opp det framtidige arbeidet til spesialrepresentanten til FNs Generalsekretær (SRSG) på vold mot barn, slik at denne får bredest mulig støtte og involverer barn og det sivile samfunnet i sitt arbeid?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må gjennom dialog og ressurstilføring holde sterkt fokus på oppfølgingen av studiet. Parten bør følge med på, og støtte opp om at SRSGens rolle blir sterk og inkluderer det sivile samfunnet og barn.

Utdanning (4. statsrapport, pkt. 664)
FNs spesialrapportør for utdanning anbefaler i sin rapport om retten til utdanning at det internasjonale samfunnet mer helhjertet ivaretar retten til utdanning i krisesituasjoner³. En styrking av denne rettigheten vil ha stor praktisk betydning for vernet av barn rammet av krig, konflikt og naturkatastrofer.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at retten til utdanning integreres i enhver nødhjelpsrespons?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør sikre at retten til utdanning i krisesituasjoner styrkes i utenriks- og bistandspolitikken.

G. Fordeling av ressurser (4. statsrapport, pkt. 52 og 53)

Anbefaling fra FN til Norge i 2005, Pkt. 14 og 15

FFB er fortsatt bekymret over de store variasjonene i tjenestetilbudet til barn. Økte overføringer til kommunene sikrer ikke automatisk at tjenestetilbudet til barn styrkes og at geografiske forskjeller i tilbudet utjevnes (se artikkel 23, 24 og 31A). Det er vanskelig å få oversikt over hvordan ressurser faktisk fordeles på lokalt plan. Siden forrige rapportering er

---

³ A/HRC/8/10 20 May 2008, "Report of the Special Rapporteur on the right to education"

situasjonen fortsatt utilfredstillende, og barn har ikke lik tilgang på tjenestetilbud.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan følges rammeoverføringer til kommunene opp, slik at parten faktisk vet hvor mye av ressursene som settes av til barn i den enkelte kommune? Hvilke virkemidler vil parten ta i bruk for å utjevne forskjeller, særlig på områder utenfor de lovpålagte tjenestene?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør utarbeide et system for å kunne innhente og dele informasjon om hvordan statens overføringer til barn fordeles i den enkelte kommune. På denne måten kan det foretas sammenligninger mellom kommuner og landsdeler slik at eventuelle geografiske skjevheter avdekkes og følges opp.

Artikkel 42 – Utbredelse av konvensjonens prinsipper og bestemmelser

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 16 og 17*

Informasjon og opplæring (4. statsrapport, pkt. 57, 59, 60 og 62)

I "Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine", kommer det fram at bare rundt halvparten av barna kjenner til barnekonvensjonen og at opplæringen i og praktiseringen av barns rettigheter fremstår som noe tilfeldig. En undersøkelse fra 2008 viser at kun 55 % i aldersgruppen 8-11 år og 64 % i aldersgruppen 8-24 år, har lært om barns rettigheter på skolen og snakket om hva det betyr at barn har disse rettighetene⁴. Dette tyder på at undervisningen om barnekonvensjonen i skolen er mangelfull og tilfeldig.

Mange yrkesgrupper, blant annet førskolelærere, lærere og barnevernspedagoger opplever å ikke få tilstrekkelig kunnskap om barnekonvensjonen

gjennom den undervisningen de får på høyskolene⁵. For flere av de yrkesgruppene som er nevnt er ikke opplæring i barnekonvensjonen obligatorisk. I Stortingsmelding 11, "Læreren Rollen og Utdanningen" bekreftes det at opplæringen og praktiseringen av barns rettigheter kan forbedres⁶. FFB er kritisk til at stortingsmeldingen ikke har formulert klare mål eller definert ressursbruk på dette området.

FFB ser et generelt behov for økt kunnskap om barnekomiteens tolkninger av konvensjonen. FFB imøteser oversettelsen av komiteens General Comments on the Convention on the Rights of the Child, og spredningen av disse. Det er nødvendig at staten utarbeider en plan for hvordan disse skal gjøres kjent for relevante myndigheter og beslutningstakere.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten bedre barnekonvensjonens stilling i læreplanen for relevante yrkesgrupper? Hvordan vil parten sikre at lærere har kunnskapsgrunnlag, tid og verktøy til å gi en god opplæring i og praktisering av barns rettigheter i skolen? Hvilke tiltak planlegger parten å igangsette for opplæring innen de yrkesgruppene som har fullført utdanningen?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Opplæring i barnekonvensjonen må innarbeides i læreplanene på barne- og ungdomstrinnet, samt i videregående skoler og høyskoler. Denne opplæringen må inngå i læreplanene for samfunnsfag og RLE i grunnskolen. Mål for opplæringen bør konkretiseres. Alle fagfolk som arbeider med og for barn, for eksempel jurister og helse- og omsorgsarbeidere, bør ha forpliktende opplæring om barns rettigheter. Parten bør utarbeide en plan for hvordan General Comments skal gjøres kjent for relevante myndigheter og beslutningstakere.

---

⁴ Synovate 2008, "Barne- og ungdomsundersøkelsen 8-24 år, 2008"

⁵ Øverlien, C. og Sogn, H. 2007, "Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle". Rapport nr. 03/2007, NKVTS

⁶ St.meld.nr.11/, 2008-2009, "Læreren - Rollen og utdanningen", s. 44

II Generelle prinsipper

Artikkel 2 – Ikke-diskriminering

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2000,
Pkt. 20 og 21*

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 18, 19, 42*

A. Aldersdiskriminering (4. statsrapport, pkt. 99)

FFB er kritisk til at det ikke er nasjonale regler som verner barn mot aldersdiskriminering. Forbudet mot aldersdiskriminering følger kun av arbeidsmiljøloven og er dermed ikke egnet til å verne barn. Vernet mot diskriminering av barn på grunnlag av alder håndheves som følge av dette heller ikke av Likestillings- og diskrimineringsombudet.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten arbeide for å styrke og synliggjøre vernet mot aldersdiskriminering i forhold til barn? Hva vil parten gjøre for å sikre at et slikt forbud håndheves på lik linje med andre diskrimineringsgrunnlag?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å synliggjøre gjennom lovgivningen det vernet barn har mot diskriminering på grunnlag av alder og sikre at dette forbudet håndheves av kompetent myndighet.

B. Omsorg for enslige mindreårige asylsøkere (4. statsrapport, pkt. 471 til 480)

Barnevernet overtok omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år fra og med desember 2007, noe FFB er svært fornøyd med.

FFB er likevel bekymret for den avgrensningen som foretas mot barn mellom 15 og 18 år. Enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år diskrimineres når de ikke får de samme rettighetene til omsorg, i medhold av barnevernloven, som andre barn. Lov om barneverntjenester 17. juli 1992 § 1-1. sier at loven gjelder for alle barn som oppholder seg i riket.

Tross gjentatt kritikk fra komiteen og innstendig oppfordring om at barnevernet må overta omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år, er det fortsatt utlendingsmyndighetene som i dag har omsorgsansvaret for disse barna. Det er fortsatt ikke satt av tilstrekkelig med midler til å sikre en reell omsorgsovertakelse. Organisasjonene i FFB mener det er uakseptabelt at myndighetene ikke har påbegynt overføringen av omsorgsansvaret til barnevernet for barna mellom 15 og 18 år.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vurderer parten hensynet til ikke-diskriminering i forhold enslige mindreårige asylbarns rett til omsorg? Når vil parten gi enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år det samme omsorgstilbudet som alle andre barn i Norge?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må legge frem en fremdriftsplan med en endelig sluttdato for når barnevernet overtar omsorgsansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere i tråd med barnevernlovens bestemmelser. Den usaklige forskjellsbehandlingen av enslige mindreårige asylsøkere når det gjelder omsorgssituasjonen må opphøre.

C. Funksjonshemmede barn (4. statsrapport, pkt. 265 og 266)

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven trådte i kraft 1. januar 2009. Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på bakgrunn av nedsatt funksjonsevne. Loven skal bidra til nedbygging av samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer og hindre at nye skapes.

FFB mener loven i utgangspunktet er egnet til å sikre barn deltakelse på viktige områder som skole og fritid. Dette forutsetter imidlertid at rettighetene og håndhevingsorganet; Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) gjøres kjent for barn, slik at lovens formål virkeliggjøres. Barneombudet behandler ikke

individuelle saker og det er derfor særlig viktig at LDO ivaretar barneperspektivet i tilknytning til loven.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at lovens formål oppfylles overfor barn med nedsatt funksjonsevne? Hvordan vil parten sikre at barn gjøres kjent med sine rettigheter på dette området, samt sikre barn kanaler for å påberope brudd på lovens bestemmelser?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør sette i gang tiltak for å gjøre barn kjent med innholdet i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven samt sikre effektive kanaler for barn i disse sakene.

Artikkel 3 – Barnets beste

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2000,
Pkt. 22 og 23*

A. Barnets beste i utlendingsforvaltningen (4.

statsrapport, pkt. 18, 127, 128 og 449)

Organisasjonene i FFB erfarer at det i svært varierende grad gjøres en konkret og individuell vurdering av barnets beste av utlendingsforvaltningen i den enkelte sak⁷. Utlendingsforvaltningen besitter ikke tilstrekkelig barnefaglig kompetanse til å kunne vurdere hva som er til barnets beste, og det innvandringsregulerende mandatet til utlendingsforvaltningen er ikke forenelig med at hensynet til barnets beste blir tillagt tilstrekkelig vekt. I saker hvor man fatter vedtak som ikke er til barnets beste, er begrunnelsen for hvilke hensyn som ble tillagt avgjørende vekt i vurderingen til tider mangelfull og standardpreget. Dette gjør det vanskelig å etterprøve om det faktisk er foretatt en tilstrekkelig vurdering av barnets beste. FFB erfarer videre at innvandringspolitiske hensyn generelt tillegges uforholdsmessig stor vekt sammenlignet med hensynet til barnets beste,

og at barn i liten grad får anledning til å uttale seg i saker som angår dem. Dette er ikke i tråd med barnekomiteens anbefalinger og generelle kommentarer⁸.

Tross ny forskrift om at barns tilknytning til riket skal vektlegges ved vurdering av oppholdstillatelse på humanitært grunnlag, og at staten har bedt utlendingsmyndighetene prioritere klagesaker fra familier som har hatt saker under behandling i mer enn to år, har 233 barn bodd mer enn tre år i mottak (per mars 2009)⁹. Barnefamilier med lang botid kan også få avslag fordi barn ikke blir vurdert å ha tilknytning til riket tross at de har bodd i Norge store deler av eller hele sitt liv.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten styrke den barnefaglige kompetansen i utlendingsforvaltningen generelt og i intervju situasjoner med barn spesielt? Hvilke barnets beste- vurderinger og vurderinger vedrørende barnets tilknytning ligger til grunn for saksbehandlingen? Hvordan mener parten at barnets beste skal veies opp mot innvandringspolitiske hensyn?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør sikre at vurdering av barnets beste tillegges behørig vekt i utlendingsforvaltningen slik barnekonvensjonen krever. Hvilke hensyn som har vært avgjørende i saker som berører barn må synliggjøres, i konkrete og begrunnede vedtak slik at disse vurderingene er mulig å etterprøve. Partens fokus på barnets beste- vurderinger må styrkes i forhold til innvandringspolitiske hensyn.

B. Artikkel 3 nr. 2 om retten til omsorg (4. statsrapport, pkt. 225)

FFB ser svakheter ved lovgivning og ressurs situasjonen i barnevernet som påvirker barns omsorgssituasjon. Barnevernlovgivningen er ikke en rettighetslov for barnet, men fastsetter forpliktelser for staten. Ved et økt rettighetsfokus i lovgivningen kan barns rett til omsorg tydeliggjøres og dermed sikres

---

⁷ Lidèn, H. og Rusten, H. 2007, "Asylum, Participation and the Best Interests of the Child: New Lessons from Norway", i Children & Society Volume 21, s. 273-283

⁸ Committee on the Rights of the Child 2005, "General Comment no. 6, Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin"

⁹ UDIs statistikkavdeling, mars 2009

ytterligere. Hjelpetiltak fra barnevernet forutsetter foreldrenes samtykke. I de tilfellene foreldre ikke ønsker å motta hjelp og tiltak fra barneverntjenesten kan saken bli henlagt uten at barnet mottar hjelp¹⁰ (se artikkel 20 for mer om barn under barnevernets omsorg).

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hva vil parten foreta seg for å sikre at de barna som trenger det får hjelp i rett tid fra barnevernet? Vil parten vurdere å lovfeste barnets rett til hjelp fra barnevernet, herunder også rett til hjelpetiltak uavhengig av foreldrenes samtykke?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør vurdere barnevernlovgivningen og praktiseringen av denne med sikte på å styrke barnets rett til hjelp der hjemmemiljøet ikke er tilfredsstillende. Det lokale barnevernet må tilføres ressurser slik at de kan utføre lovpålagte oppgaver tilfredsstillende og slik at omsorgen for de barna som til enhver tid har behov for barnevernets tjenester sikres.

Artikkel 12 – Barnets rett til å gi uttrykk for sine meninger

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2000,
Pkt. 24 og 25*

A. Barn og unges deltakelse i kommunale beslutningsprosesser (4. statsrapport, pkt. 136 til 138)

Norge slår i sin 4. rapport fast at 3 av 4 kommuner har et innflytelsesorgan for barn og unge. Organene mangler ofte legitimitet, flere har ikke demokratisk valgte medlemmer og i mange tilfeller er de lite kjent blant de unge som de representerer¹¹. Innflytelsesorganene opprettes ikke først og fremst fordi barn og unge har rett

til å bli hørt, men blir ofte utformet og iverksatt på voksnes premisser.¹² Barn og unge inviteres til å delta, men innenfor svært begrensede rammer og strukturer som de ikke har innflytelse over¹³.

”Jeg lærte det at folk vil faktisk høre på deg hvis du sier det på rette måten. Hvis du følger de voksnes kjøreregler så er de venner med deg”(”Jan”-leder i et lokalt ungdomsråd)¹⁴

Det finnes ikke et felles mandat for slike organer, og det varierer hvordan kommunene organiserer arbeidet¹⁵. Dette innebærer en manglende sikring av barn og unges rett til deltakelse i kommunale beslutningsprosesser.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten følge opp hvorvidt tiltak for barns medvirkning oppfyller målet om å sikre barn og unges reelle innflytelse i kommunale beslutningsprosesser?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør formalisere et krav om at alle landets kommuner må etablere et representativt innflytelsesorgan for barn og unge som er demokratisk valgt og som har reell innflytelse i kommunale beslutningsprosesser. Et slikt organ må fungere i et godt samspill med barne- og ungdomsorganisasjonene.

B. Elevmedvirkning (4. statsrapport, pkt. 147, 394 og 398)

Opplæringsloven har flere bestemmelser som skal sikre elevene et godt læringsmiljø og bidra til elevmedvirkning. Imidlertid er elevers faktiske innflytelse over sin egen skolehverdag svært varierende. Det er i for stor grad tilfeldigheter eller den enkelte lærers egen motivasjon som avgjør om elevene får opplæring i demokratiske prosesser, får medvirke i et fungerende elevdemokrati, og om de blir behandlet med

---

¹⁰ Gording Stang, E. 2007, ”Det er barnets sak – barnets rettsstilling i sak om hjelpetiltak etter barnevernloven §4-4”

¹¹ Teige, K.H. 2005, ”Unge medborgere?”, masteroppgave i statsvitenskap

¹² Lidén, H. 2003, ”Ungdomsråd – Politisk lekestue?”, i Engelstad og Ødegård (red.) *Ungdom, makt og mening*

¹³ Liden, H. og Kjørholt A.T. 2004, ”Children and youth as citizen: Symbolic Participants or Political Actors?” i Brembeck H., Johansson B. og Kampmann J (red.) *Beyond the Competent Child*

¹⁴ Teige, K.H. 2005, ”Unge medborgere?”, masteroppgave i statsvitenskap, sitat s. 81

¹⁵ Barne- og likestillingsdepartementet 2006, ”Håndbok om ungdomsråd”

respekt¹⁶ (se artikkel 28E om elevs medvirkning i arbeidet mot mobbing).

”Ingen har spurt meg om jeg vil være med å bestemme. Om de hadde spurt meg, ville jeg vært med å bestemme.” (en elev om innflytelse i skolehverdagen)¹⁷

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at intensjonene i opplæringsloven knyttet til barns rett til medvirkning på alle områder av skolehverdagen som berører dem, eksempelvis både i skolemiljøet og i fag og undervisningsmetodikk, blir ivaretatt?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten oppfordres til å gjennomføre en kartlegging av i hvor stor grad og hvordan elever på ulike skoler sikres innflytelse over skolehverdagen, både i forhold til skolemiljø, fag og undervisningsmetodikk.

C. Barnets rett til å bli hørt i rettslig og administrativ saksbehandling (4. statsrapport, pkt. 80 og 185)

Alle barn over 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i saker som berører ham eller henne¹⁸. Til tross for dette er det fremdeles barn og unge som får tiltak etter barnevernloven, som ikke får nok informasjon til å forstå sin egen sak, og heller ikke får uttrykt sine meninger. Forskning viser at barn nærmest forsvinner i barnevernsaker og at det norske barnevernet mangler nødvendig kompetanse, klare retningslinjer, strukturer, arenaer og rutiner for å ta barnets stemme med i sine beslutninger^{19, 20}. Slik barnevernloven § 6-3 lyder i dag, fokuserer den på barns uttalerett i forbindelse med *avgjørelse* i en barnevernssak.

Det er et problem at barn ikke i tilstrekkelig grad høres i undersøkelsesfasen i barnevernssaker, og heller ikke etter at vedtak er fattet for eksempel i forbindelse med planlegging og evaluering av tiltak.

Etter barnelovens §31 skal barnets stemme høres blant annet under obligatorisk mekling ved samlivsbrudd. Prosjektet ”Childhood’s Ambiguity – Politics and Practice on Children’s Rights in Context of Family Change” har dokumentert stor variasjon i praktiseringen av barnets rett til å bli hørt ved mekling i regi av familievernkontor, både mellom ulike familievernkontorer og innad på det enkelte kontor. Det er i stor grad meklers subjektive vurdering i den enkelte sak som avgjør hvorvidt og i hvor stor grad barnet involveres. Praksis spriker fra at barnets stemme ikke er et tema i det hele tatt, til at mekler snakker direkte med barnet²¹.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Barnets rett til å bli hørt er hjemlet i barneloven og barnevernloven. Hvordan vil parten styrke denne rettigheten i praksis?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør utarbeide nasjonale retningslinjer for hvordan involvere barn og innhente og vektlegge barnets synspunkter gjennom alle faser av en barnevernsak. Dette inkluderer barns rett til å bli hørt i alle saker som angår dem under opphold i fosterhjem eller på institusjon. Parten bør komme med konkrete retningslinjer for involvering av barn og vektlegging av barnets synspunkter ved obligatorisk mekling. Meklers kompetanse i å snakke med barn og innhente barns synspunkter bør styrkes.

---

¹⁶ Sandbæk, M og Einarsson, J. 2008, ”Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine – vedlegg til Norges fjerde rapport om barnekonvensjonen”, Rapport nr. 2/08, NOVA (sitat s. 43)

¹⁷ Sandbæk, M og Einarsson, J. 2008, ”Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine – vedlegg til Norges fjerde rapport om barnekonvensjonen”, Rapport nr. 2/08, NOVA (sitat s. 43)

¹⁸ Barnevernloven § 6-3

¹⁹ Gording Stang, E. 2007, ”Det er barnets sak – barnets rettsstilling i sak om hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4”

²⁰ Vis, S.A. 2004, ”Samtaler med barn i barnevernet”, i BUS Nord-Norge, skriftserie 1/2004

²¹ Haugen, G.M og Rantalaiho, M. 2009, ”Childhood’s ambiguity – politics and practice on children’s rights in context of family change”

D. Barnets rett til å bli hørt i saker på utlendingsfeltet (4. statsrapport, pkt. 145 og 146)

En grundig gjennomgang av eksisterende lovverk og praksis på utlendingsfeltet viser at barns rett til å bli hørt ikke ivaretas i alle sakstyper i dag²². Dette står i klar motstrid til barnekonvensjonens krav om at barn har rett til å bli hørt i alle saker som angår dem (se artikkel 9D).

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan sikrer partens barnets rett til å bli hørt i alle saker som gjelder barnet i utlendings-

forvaltningen, hvordan legges barnets egne erfaringer til grunn i vurderingen av barnets beste ved avgjørelse i en sak?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør nedfelle barnets rett til å bli hørt som et overordnet prinsipp i utlendingsloven. Parten bør i tillegg utarbeide forskrifter og retningslinjer som sikrer at høring av barn legges opp på barnets premisser, og at barnets særlige erfaringer, inkludert barnespesifikke forfølgelsesgrunner, gis reell vekt når en sak avgjøres.

III Sivile rettigheter og friheter

Artikkel 14 – Retten til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

---

Anbefaling fra FN til Norge i 2005, Pkt. 20

A. Oppfølging og kontroll av barn i isolerte trossamfunn (4. statsrapport, pkt. 162)

NKVTS (Norsk kompetansesenter om vold og traumatisk stress) har på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet undersøkt problemer og hjelpebehov for personer som bryter med religiøse grupper, undersøkelsen konkluderer blant annet med at det er behov for mer forskning og høynet kompetanse blant ansatte i hjelpeapparatet, samt at det bør etableres et kunnskapssenter om religion som kan bistå hjelpeapparatet²³. Videre settes det fokus på dialogarbeid ovenfor trossamfunn. Staten har et ansvar for at disse erfaringene ivaretas. Resultatene danner grunnlag for bedre oppfølging og bedre kontrollrutiner for barn og unge som i dag vokser opp i ulike isolerte trossamfunn.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at barns rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet blir

ivaretatt i isolerte trossamfunn, og at barn som har brutt ut av isolerte trossamfunn får den hjelpen de har behov for? Hvordan vil parten sikre at hjelpeapparatet får økt kompetanse om denne gruppen barn, og dermed at barnas rettigheter blir bedre ivaretatt?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å opprette et nasjonalt kunnskapssenter som kan bistå hjelpeapparatet.

B. Livssynsundervisning i skolen (4. statsrapport, pkt. 160 og 161)

Faget Religion, Livssyn og Etikk (RLE) har åpne rammer for kvantitative forskjeller i undervisningen om ulike religioner og livssyn. Sentrale myndigheter velger i stor grad å overlate den praktiske gjennomføringen av faget til skolen og læreren, kun basert på vage retningslinjer i læreplanen. Dette gjør det vanskelig å sikre at lovgivers intensjoner i de nye bestemmelsene i opplæringsloven blir realisert for den enkelte elev. Den foreslåtte reguleringen i faget samsvarer med prinsippet om at undervisningen skal foregå på en nøytral og objektiv måte, men synes ikke i tilstrekkelig grad å sikre at dette ivaretas i de praktiske løsningene lokalt.

---

²² Lidén, H., Rusten, H. og Aarstad, M. 2008, "Å høre barn i utlendingssaker".-Rapport nr. 2008:2, ISF

²³ Skoglund, A. m.fl. 2008, "Religiøse grupper og bruddprosesser. Kunnskapsstatus, erfaringer og hjelpebehov". Rapport nr. 3/2008, NKVTS

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at livssynsundervisningen faktisk blir objektiv og nøytral for den enkelte elev?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør initiere en evaluering av implementeringen av de nye reglene om livssynsundervisning, for å sikre en reell innfrielse av barnets religionsfrihet.

Artikkel 16 – Beskyttelse av privatliv, ære og omdømme

Distribusjon av sensitive opplysninger om barn fra privatpersoner, i form av bilder eller videoer, har fått et økende omfang. I enkelte tilfeller står barnets egne foreldre bak distribusjonen. Noe av det som legges ut er personopplysninger og bilder av barn som brukes i private kamper om barnefordeling, barnevern og lignende. Det er uklart hvem som har mandat til å gripe inn i enkeltsaker for å sikre barnets rettigheter i henhold til artikkel 16. Datatilsynet har i en henvendelse til Barne- og Likestillingsdepartementet uttrykt at de mangler hjemmel til å pålegge sletting dersom foreldrene samtykker til publiseringen. Departementet svarer at det er *”usikkert om det i lovgivning som barne- og likestillingsdepartementet har ansvar for finnes skranker som kan være til hinder for denne typen publisering”*²⁴. Det finnes heller ingen rettspraksis på området, noe som bør gi grunn til bekymring med tanke på omfanget. Uklarheten i lovverket og forvaltningen umuliggjør prøving av saker, og står derfor i veien for innfrielse av Barnekonvensjonens artikkel 16.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at barns rett til personvern ivaretas? Hvilke reelle muligheter har barn til å prøve en sak der dets privatliv, ære eller omdømme er krenket?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør gi Datatilsynet myndighet til, gjennom lovverk, å stoppe distribusjon av informasjon om barn som krenker dets rett til privatliv, ære og/eller omdømme.

Artikkel 17 – Beskyttelse mot skadelig informasjon (4. statsrapport, pkt. 293)

Anbefaling til Norge 2005,

Pkt. 32

Barn og unge blir i dag utsatt for et stort press gjennom reklame og media. Fire av ti 14-15 åringer synes de er for tykke, og tenker på å slanke seg uten at det er behov for det. Andelen øker oppover i tenårene²⁵. Unge blir utsatt for kommersielt kroppspres og kjøpepress, og dette kan i det lange løp ha en negativ påvirkning på barn og unges livskvalitet. Mens det er en økende bevissthet rundt presset som utøves mot jenter, er det forsket lite på gutter og deres opplevelser rundt kropp og seksualitet.

Norge har i dag et forbud mot reklame rettet særskilt mot barn på TV og i radio, men forbudet omfatter ikke kanaler som sender fra andre land. FFB mener det er behov for et mer omfattende forbud for å beskytte barn mot usunt kommersielt press, og at staten bør arbeide for at kanaler som sender fra utlandet ikke kan sende reklame som er rettet særskilt mot barn.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten beskytte barn og unge mot kommersielt press? Hva har parten tenkt å gjøre for å kartlegge hvordan gutter blir påvirket av seksualisering i media og reklame? Vil parten gjennomgå forbudet mot reklame for å se hvordan dette bedre kan sikre barn mot kommersielt press?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å foreta en gjennomgang av lover som regulerer reklame og media rettet mot barn, med fokus på sterkere vern av barn. Parten bør gi Forbrukerombudet mulighet, gjennom lovverk, til å slå ned på markedsføring som framstiller idealer som kan være skadelige for barn.

---

²⁴ NOU 2009: 1 ”Individ og integritet. Personvern i det digitale samfunnet”, s. 139

²⁵ Børresen, R. og Rosenvinge, J. 2005, ”Spiseforstyrrelser og overvekt hos barn og unge”. Rapport Q-107, Barne- og familiedepartementet

IV Familie og alternativ omsorg

Artikkel 9 – Retten til å oppretthold personlig forbindelse og kontakt med begge foreldre

---

Anbefaling fra FN til Norge 2000,

Pkt. 30 og 31

Anbefaling fra FN til Norge 2005,

Pkt 21 og 22

A. Barnefordeling (4. statsrapport, pkt. 17)

I praksis knytter det seg store utfordringer til å løse konflikter mellom foreldre på en måte som sikrer barnets beste. FFB ønsker et økt fokus på behovet for gode løsningsmekanismer i disse situasjonene. Lovbestemmelser og rettsapparatet vil ikke alltid, og aldri alene, føre fram til det beste resultatet for barnet. FFB ser behovet for en bred gjennomgang og evaluering av de løsningsmekanismer, rettslig og utenrettslig, som i dag er tilgjengelige. Barneperspektivet og prinsippet om barnets beste må danne grunnlaget for en slik gjennomgang.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten arbeide videre med å sikre barnets beste som et prinsipp i saksbehandlingen av denne type saker? Vil parten initiere en evaluering av de konfliktløsningsmodeller man har, med sikte på å styrke barneperspektivet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør initiere en gjennomgang av hvordan prinsippet om barnets beste følges opp med i saksbehandlingen i barnefordelingsaker, slik at ivaretagelsen av prinsippet om barnets beste gjennomgående kan styrkes i saksbehandlingen.

B. Retten til samvær ved samlivsbrudd

Samlivsbrudd kan i noen tilfeller føre til at barnet mister sin rett og mulighet til samvær med den ene forelderen. I de fleste tilfeller vil det være til barnets beste å få omsorg av og ha god kontakt med begge foreldre. Der samværet er til barnets

beste bør samvær kunne ivaretas uavhengig av foreldrenes konflikt, ved at det legges til rette for gjennomføring av samvær ved hjelp av støtteordninger.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak finnes for å sikre at barn får oppfylt sin rett til samvær med begge foreldre etter samlivsbrudd, når dette er til barnets beste?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må iverksette egnede hjelpetiltak som sikrer at barn faktisk får oppfylt sin rett til samvær med begge foreldre der dette er til barnets beste, uavhengig av konflikten mellom foreldrene.

C. Barn av innsatte (4. statsrapport, pkt. 182 og 183)

FFB erfarer at barn av innsatte i liten grad får innfridd sin rett til kontakt med foreldre i fengsel, selv om det i straffegjennomføringslovens §3 står at barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføringen av straffereaksjonen. Mange barn tilbys kun 1 time besøk per uke. Straffegjennomføringsloven gir mulighet for utvidet besøk for innsatte med barn, men dette er ikke en rettighet for barnet²⁶.

Dårlig tilrettelagte besøksforhold gjør at mange foreldre ikke ønsker at barna besøker fengselet. FFB mener det bør innføres minimumsstandarder for besøksfasiliteter. Pårørende har ikke rett til reisestøtte for å besøke familiemedlemmer i fengsel. Mulighet til reisestøtte gjennom NAV eller barnevern er skjønnsmessig og avslås ofte.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten legge bedre tilrette for at barn får opprettholde kontakt med foreldre i fengsel uansett hvor i landet de bor?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør iverksette registrering av om innsatte har barn, slik at hensynet til det

---

²⁶ Foreningen for Fangers Pårørende, 2007, "Helse- og livskvalitet blant fangers pårørende"

enkelte barn blir ivaretatt under soningen, og slik at myndighetene har oversikt over hvor mange som er berørt. Parten bør rettighetsfeste egne besøkskvoter for barn, som er større enn vanlige besøkskvoter, og innføre minimumsstandard for besøksfasiliteter. Barn med ledsager bør gis rett til reisestøtte for besøk når visse vilkår er oppfylt.

D. Barn av utviste foreldre (4. statsrapport, pkt. 202 til 204)

FFB er bekymret for at barnets beste ikke ivaretas i tilstrekkelig grad når myndighetene fatter utvisningsvedtak. FFB finner det også bekymringsverdig at barnets rett til å bli hørt ikke ivaretas i saker der det fattes utvisningsvedtak. Det anføres ofte at kontakten mellom den utviste forelderen og barnet kan opprettholdes ved telefon/brev, eller ved at barnet flytter etter den utviste forelderen. Myndighetene sørger ikke for økonomiske støtteordninger som legger til rette for at kontakt kan opprettholdes. FFB er bekymret for at myndighetene vedtar utvisning med varig innreiseforbud i saker der dette kan stride mot hensynet til barnets beste. FFB er bekymret for at en utvisning, også med tidsbegrenset innreiseforbud, i mange tilfeller medfører en varig atskillelse mellom barnet og forelderen, på grunn av økonomiske eller andre forhold (se artikkel 3 om barnets beste i utlendingsforvaltningen og artikkel 12 om barnets rett til å bli hørt).

FFB anbefaler komiteen å spørre parten

Hvordan vil parten sikre økt kunnskap om konsekvensene av utvisningsvedtakene for barna som berøres?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør innhente og systematisere generell kunnskap om hvordan barn av utviste foreldre rammes, og spesielt i hvilken grad kontakten med den utviste forelderen faktisk opprettholdes.

Artikkel 10 – Familiegjennforening (4. statsrapport, pkt. 205)

Anbefaling fra FN til Norge i 2000, Pkt. 32 og 33

For å få innvilget familiegjennforening er det som hovedregel et krav om sikret underhold. Mange har av ulike årsaker problemer med å oppfylle dette kravet. Dette fører til at barn som er alene igjen i hjemlandet, eller er på flukt i tredjeland, ikke får innvilget familiegjennforening med foreldrene sine. Slik blir de igjen alene, uten sine nærmeste omsorgspersoner, i krigs- og konfliktområder. Forvaltningen har adgang til å dispensere fra underholdskravet, men FFB erfarer at det svært sjelden gjøres unntak fra kravet om sikret underhold i saker hvor barn søker familiegjennforening med foreldrene sine²⁷. FFB er også bekymret over den lange saksbehandlingstiden i familiegjennforeningsaker hvor barn er involvert.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Mener parten at den strenge praksisen og den lange saksbehandlingstiden samsvarer med barns rett til en positiv og human behandling av søknader om familiegjennforening?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør gjøre et generelt unntak fra underholdskravet i familie gjennforeningsaker hvor barn er involvert, samt sette inn tiltak for å få ned saksbehandlingstiden.

Artikkel 19 – Beskyttelse mot alle former for vold og overgrep

---

Anbefalinger fra FN til Norge i 2005, Pkt. 27 og 28

A. Rettslig vern (4. statsrapport, pkt. 252)

FFB er positiv til den foreslåtte presisering i barnelovens bestemmelse om foreldreansvar

---

²⁷ Horsbøl, K.S. 2008, "Økonomiske vilkår ved familiegjennforening mellom barn og deres omsorgspersoner – en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn", Juss-Buss stensilsierie, Oslo 2008

(§30 tredje ledd) slik at det går tydelig fram av ordlyden at all form for *fysisk og psykisk* vold mot barn er forbudt, også i oppdragelsesøyemed. I dag har ikke straffeloven bestemmelser som korresponderer med barnelovens forbud mot vold, og det foreligger heller ikke forslag om dette i den nye straffeloven. FFB mener det særlige vernet barn har mot vold og overgrep må synliggjøres i straffeloven slik at barns strafferettslige vern styrkes og klargjøres. En slik synliggjøring vil være særlig verdifull i forhold til den nedre grensen for hva som anses som vold, både fysisk og psykisk, og i forhold til vold i oppdragelsen. Når forbudet knyttes direkte opp til en strafferettslig sanksjon understrekes forholdets alvor.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:
Hvordan vil parten styrke og synliggjøre barns særlige vern mot vold i straffeloven?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten bør i forbindelse med forbudet mot fysisk og psykisk vold i barneloven også styrke og tydeliggjøre det strafferettslige vernet barn har mot vold i straffeloven.

B. Kompetanse i avdekking av vold mot barn (4. statsrapport, pkt. 19 og 415)

De alvorlige konsekvensene det har for barn å bli utsatt for vold og trusler om vold er godt dokumentert, blant annet gjennom ACE-studien²⁸. Skadene kan vises umiddelbart som fysiske skader, og psykiske vansker, men kan også vise seg på sikt som senskader mange år etter. Det er få saker om vold mot barn som blir kjent for og behandlet i barnevernet og rettsapparatet. FFB erfarer at evnen og viljen til å melde fra om mistanker om vold mot barn ikke er sterkt i befolkningen, heller ikke blant profesjoner som arbeider med barn, som lærere, førskolelærere og barnevernspedagoger. Til tross for meldeplikt for flere yrkesgrupper er det grunn til å tro at disse sakene underrapporteres til barnevernet, og at barn med behov for oppfølging ikke får det.

Mange ansatte både i skoler og barnehager mangler kompetanse til å kunne avdekke tilfeller av vold mot barn fordi utdanningen av

barnefaglige profesjoner ikke omhandler dette tema i tilstrekkelig grad. Kartlegging foretatt av Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress avdekker at utdanningen av lærere, førskolelærere og barnevernspedagoger ikke gir studentene den kompetansen de selv mener de trenger om barns rettigheter, kunnskap om vold og seksuelle overgrep og ferdigheter i å snakke med barn om vanskelige tema²⁹.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:
Hva vil parten gjøre for å øke kompetansen om vold mot barn og sikre at fagpersoner og andre vet hvordan de bør handle i slike situasjoner?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten må sikre at profesjoner som arbeider med barn får tilstrekkelige kompetanse om vold og overgrep mot barn. Kunnskap om hvordan vold mot barn skal håndteres, både av profesjonelle og andre, bør styrkes for å sikre at barnevernet mottar meldinger om barn som har behov for oppfølging.

C. Samvær i risikosituasjoner (4. statsrapport, pkt. 119)

FFB er fornøyd med endringen i barneloven som gir barnet større rettslig vern i forhold til samvær med mistenkt voldsutøver. Organisasjoner i FFB erfarer likevel at i noen tilfeller hvor foreldre har skilt lag på grunn av vold i familien, må barn opprettholde samvær med voldsutøver. Barn som er vitne til vold mellom foreldre regnes også som volds ofre, og FFB mener at barnas status som volds ofre må påvirke samværvurderingen i større grad.

”Når jeg var liten fikk moren min voldsalarm og besøksforbud for faren min. Samtidig var jeg nødt til å dra til faren min annenhver helg selv om mamma visste at han var farlig og kunne slå meg eller få meg til å gjøre ting som jeg ikke ville. Når jeg ble litt eldre fikk mamma igjen besøksforbud, mens jeg fremdeles måtte til faren min selv om jeg var redd for ham”³⁰.

²⁸ <http://www.acestudy.org/>

²⁹ Øverlien, C. og Sogn, H. 2007, “Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle”. Rapport nr. 3/2007, NKVTS

³⁰ Barnas Spørretime 2008

I særlige tilfeller oppnevnes tilsynsperson som vilkår for samvær. Organisasjoner i forumet erfarer gjennom brukerkontakt at det vilkårlig hvordan kommuner tilrettelegger tilsynsordningen.

Der overgriper dømmes for overgrep mot ett barn, må søsken likevel i noen tilfeller gjennomføre samvær med overgriper. Brukerorganisasjoner i FFB opplever at barn ikke føler seg trygge i slike samværsituasjoner.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten :
Hvordan vil parten sikre at kunnskapen om skadevirkningene for barn som har vært vitne til vold forankres hos fagpersoner som er med å vurdere samværs spørsmål? Hvordan vil parten oppfylle lovens krav om egnet tilsyn uansett hvor i landet barnet bor, og hvilke tiltak settes inn for å følge opp hvordan ordningen fungerer?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten bør sikre at organene der vurdering av samvær foretas, eksempel under mekling og i domstolene, har tilstrekkelig kunnskap om hvordan vold i familien påvirker barn. Parten må etablere et system for å overvåke og kvalitetssikre at samvær med egnet tilsyn gjennomføres som fastsatt uansett hvor i landet barnet bor.

Artikkel 20 - Barn uten omsorg fra familien

---

*Anbefalinger fra FN til Norge 2005,
Pkt. 24*

A. Ressurser (4. statsrapport, pkt. 223 og 228)
Det er et økt antall barn som mottar hjelpetiltak fra barnevernet. Slike tiltak krever tett og god oppfølging for å sikre at de bedrer situasjonen for barna. FFB er positive til at evaluering av hjelpetiltak nå er foreslått lovfestet, men sett i sammenheng med ressurs situasjonen er FFB i tvil om hvordan evalueringene vil bli gjennomført i praksis. FFB er videre opptatt av at barn selv

sikres en reell medvirkning i evalueringen av hjelpetiltaket.

FFB er bekymret for at barn ikke får den hjelpen de trenger til rett tid. Brukerorganisasjoner i FFB erfarer at barn ikke har blitt hjulpet av barnevernet i en tidlig fase. Det er grunn til å frykte at ressurs situasjonen i det lokale barnevernet gjør at de ikke er i stand til å følge opp i tilstrekkelig grad overfor alle barn som har behov for det.

Fosterhjem brukes i økt utstrekning som plasseringsalternativ. Institusjons plassering kan likevel være et bedre alternativ for enkelte. FFB mener det er viktig at det fortsatt fokuseres på å ivareta et variert og godt tilbud, fordi barnas behov er svært varierende. Stabilitet er avgjørende i det tilbudet som gis og det må arbeides med å sikre dette.

"Jeg er liksom en ting, en pakke som blir sendt videre. På lappen står det; ikke retur" (Jente 15 år og nå fosterbarn)

"Jeg har flere ganger fått ny saksbehandler fra barnevernet. De kan jo i hvert fall si navnet sitt"³¹

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:
Hvordan sikrer parten at det er tilstrekkelig ressurser i det lokale barnevernet til å følge opp og gjennomføre tiltak for barn som trenger det? Hva gjør parten for å sikre et differensiert tilbud, nødvendig antall fosterhjem og egnede institusjonsplasser? Hvordan kan parten bidra til at stabiliteten i tilbudet til barnet styrkes?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Det økte antallet barn som mottar hjelpetiltak krever tilsvarende ressurser for å sikre den nødvendige oppfølgingen av barnet. Parten bør sørge for at et styrket krav om evaluering av hjelpetiltak i barnevernstjenesten følges opp med ressurser til det lokale barnevernet. Parten må kontinuerlig opprettholde og ivareta et bredt og differensiert tilbud til barn som er fratatt sitt familiemiljø.

---

³¹ Sitater fra brukerundersøkelse, SMI (Senter mot incest)

B. Ettervern (4. statsrapport, pkt. 239)

Forskning på ettervern for barnevernsbarn har vist at det er behov for en styrket og koordinert tilbud til ungdom som ved fylte 18 år gradvis skal etablere sin egen voksentilværelse³². I likhet med andre tiltak etter barnevernloven er heller ikke ettervernet en rettighet for den enkelte. Ettervernet er foreslått styrket gjennom en lovendring med krav om at avslag på ettervern skal begrunnes og kan påklages. FFB er opptatt av at ettervern skal være et åpent og tilgjengelig tilbud. Det bør være mulighet for den unge til å henvende seg til barnevernet i en lang periode etter opphør av det opprinnelige tiltaket. Den første tiden etter opphør av barneverntiltak anses å være en svært sårbar periode, og det er derfor viktig at barnevernet tydelig signaliserer overfor ungdommene at de er tilgjengelige for dem. Vurderingen av behovet for ettervern må gjøres med utgangspunkt i den enkelte ungdoms behov. Hensynet til om tilbudet skal komme fra det kommunale eller statlige barnevernet må være underordnet. I en fase der ungdommen er på vei ut fra barnevernet gjør hensynet til god koordinering mellom ulike instanser seg særlig gjeldende og det vil være avgjørende for en god start på voksenlivet. Det økte antallet barn som mottar hjelpetiltak krever tilsvarende ressurser for å sikre den nødvendige oppfølgingen av barnet.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan sikrer parten at den gradvise overgangen fra barn til voksen ivaretas på en best mulig måte for barn underlagt barnevernet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør fortsatt styrke tilbudet om ettervern i overgangen til voksenlivet. Koordinering av tjenester i denne fasen er avgjørende og parten må gjøre barnevernet best mulig i stand til å ivareta en koordinerende rolle.

Artikkel 25 – Regelmessig kontroll med plasserte barn (4. statsrapport, pkt. 248)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 25 og 26*

Det er problematisk at ikke alle barn under offentlig omsorg har en tilsynsfører. Staten kan per i dag ikke garantere at barn får den oppfølging de har krav på mens de bor i fosterhjem eller på institusjon. Tilsynsførerordninger er en god måte å kvalitetssikre omsorgssituasjonen på, og i mange tilfeller kan tilsynsfører være den som kan avdekke eventuell omsorgssvikt og overgrep. For at tilsynsførerordningen skal fungere optimalt er det nødvendig at barna selv i størst mulig grad får være med å velge tilsynsfører. I dag er det mangel på tilsynsførere, og mange barn opplever at de ofte må bytte tilsynsfører. Dette gjør det vanskeligere for barnet å oppnå nødvendig tillit til den personen som skal føre tilsyn med omsorgssituasjonen.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hva gjør parten for å sikre at alle barn får innfridd rett til egnet tilsyn? Hva gjør parten for å sikre tilsynsførere som kan følge oppdraget så lenge barnet bor i fosterhjemmet? Hva gjøres for å sikre at barnet får uttale seg i valg av tilsynsfører?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må fortsette arbeidet med å rekruttere tilsynsførere, slik at alle barn får innfridd rett til egnet tilsyn. Parten må tilrettelegge for at tilsynsførere kan følge oppdraget på best mulig måte, og så lenge barnet bor i fosterhjemmet. Parten må sikre at barn blir hørt i valg av tilsynsfører.

---

³² Backe-Hansen, E. og Bakketeig, E. (red.) 2008, "Forskningskunnskap om ettervern". Rapport nr. 17/08, NOVA

V Helse og velferd

Artikkel 23 – Funksjonshemmede barns rett til et fullverdig og anstendig liv (4. statsrapport, pkt. 282 til 284)

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 15, 29 og 30*

Mange familier med funksjonshemmede barn har behov for en kombinasjon av tjenester, og i mange kommuner oppleves tilbudet svært fragmentert, slik at foreldrene må påta seg ansvar for koordineringen³³. Tilbudet varierer fra kommune til kommune, og det finnes eksempler på familier som har sett seg nødt til å flytte fra en kommune til en annen for å få et helhetlig tilbud til barn med funksjonshemming.

Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal utrede hvordan en bedre kan samordne tjenester for utsatte barn og unge. Det vil være tidkrevende å få nye modeller på plass. I mellomtiden mener FFB at det bør innføres et sterkere pålegg om samhandling mellom tjenestene.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak vil parten iverksette for å gi funksjonshemmede barn og deres familier et bedre koordinert tilbud, og hva kan gjøres for midlertidig å sikre barnas rettigheter på en bedre måte?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten må utarbeide tydeligere retningslinjer og pålegg for samhandling i det offentlige tjenestetilbudet til utsatte barn og unge.

Artikkel 24 – Barnets rett til helse og helseomsorg

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 33 og 34*

A. Habilitering (4. statsrapport, pkt. 284)

Helse- og omsorgsdepartementet la i 2007 frem en nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering, der behovet for egne tilbud til barn og ungdom anerkjennes. Strategien er ikke fulgt opp med nødvendige økonomiske bevilgninger.

Helsetilsynet avdekket i 2007 at tjenestene varierer svært mye og ikke er likeverdige for målgruppen som har behov for habilitering³⁴. I nesten tre fjerdedeler av kommunene ble det avdekket mangler i rutiner og tiltak som skal sikre koordinert planlegging og regelmessig oppfølging av habiliteringstjenester i samarbeid med barn og foreldre. En fjerdedel av barnehabiliteringstjenestene holdt ikke fristen for å vurdere henvisninger innen 30 virkedager og behandlingsfrister ble ikke satt.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak vil parten sette i verk for at habilitering og rehabilitering for barn og unge blir et prioritert område og at tjenestetilbudet blir likeverdig i alle landets kommuner?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må sikre at barn og ungdom med behov for habilitering og rehabilitering får et likeverdig tilbud i alle kommuner. Parten bør vurdere om øremerkede midler vil føre til at barns rett til habilitering oppfylles på en bedre måte.

B. Barn med psykiske lidelser (4. statsrapport, pkt. 295 til 297 og 305)

Det var et mål i Opptrappingsplan for psykisk helse at helsestasjons- og skolehelsetjenesten skulle være styrket med 800 årsverk innen utgangen av 2008. KOSTRA (Kommune-stat-rapportering) viser imidlertid at tjenesten kun er styrket med 440 årsverk. En rekke stortingsmeldinger og statlige dokumenter understreker at helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal styrkes, blant annet som et viktig bidrag til å utjevne sosiale ulikheter i

---

³³ Grut, L. 2007, "Sosial- og helsetjenester for personer med nedsatt funksjonsevne. Oversikt over utviklingen i perioden 2001-2006". Rapport A1541, SINTEF

³⁴ Helsetilsynet 2007: "Ikkje likeverdige habiliteringstjenester til barn. Oppsummering av landsomfattende tilsyn med habiliteringstjenester til barn 2006". Rapport 4/2007, Helsetilsynet

helse. Stat og kommuner følger ikke dette opp i form av nødvendige økonomiske bevilgninger til tjenesten.

FFB ser at det ikke er hensynet til barnets beste som har sterkest fokus når tjenester skal koordineres. En stadig økende ventetid gjør at barn ikke får den hjelpen de trenger i rett tid. FFB mener det må satses sterkere på lavterskeltilbud, for eksempel gjennom skolehelsetjenesten.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten få ned ventetiden i psykisk helsevern for barn og unge? Hvilke tiltak vurderer parten som kritiske å få på plass for å oppnå et likeverdig behandlingstilbud for barn og unge med psykiske lidelser? Hvilke tiltak vil parten sette i verk for at barn og unge skal sikres tilgjengelige og likeverdige helsestasjons- og skolehelsetjenester?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må snarest iverksette tiltak for å få ned ventetiden i psykisk helsevern for barn og unge. Parten bes sikre at barn og ungdom får et lett tilgjengelig og likeverdig tilbud om helsestasjons- og skolehelsetjeneste i alle kommuner. Parten bør vurdere bruk av øremerkede midler til dette formål.

Artikkel 26 – Sosial sikkerhet

---

*Anbefaling fra FN til Norge i 2005,
Pkt. 14 og 15*

Norge har et desentralisert beslutningssystem og tjenestetilbudet til barn varierer fra kommune til kommune, det samme gjelder sosialstønad til barnefamilier. Barnefamilier kan motta veldig ulike sosialstønadsbeløp, avhengig av hvor i landet de bor. Stønadsnivået kan enkelte steder bli så lavt at barns behov ikke ivaretas på kort

sikt³⁵. Dette medfører en usaklig forskjellsbehandling av barn.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at alle barnfamilier i Norge, uavhengig av hvilken kommune de bor, får tilbud om tjenester og støtte som sikrer barn tilfredsstillende levekår?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å sikre en universell minstestandard for sosialstønad som er lik for alle barnefamilier i Norge.

Artikkel 27 – Levestandard (4. statsrapport, pkt. 342, 343 og 346)

---

*Anbefaling fra FN til Norge 2005,
Pkt. 37 og 38*

Barnefattigdom er et økende problem i Norge og familiens vanskelige økonomi rammer i stor grad barna. Barn av enslige forsørgere, barn i minoritetsfamilier og barn i familier der omsorgspersonene har svak tilknytning til arbeidslivet er særlig utsatt³⁶. Regjeringens innsats for å bekjempe barnefattigdommen er i hovedsak rettet mot voksne forsørgere. FFB mener det er behov for flere tiltak rettet mot barna, og at barn i større grad bør delta i utformingen av tiltakene.

Det er antatt at over 20.000 barn bor i kommunale boliger, men det finnes ingen nasjonal statistikk over antallet barn i slike boliger, eller hvor lenge disse barna blir boende³⁷. Blant barnefamilier som får tildelt bolig er aleneforsørgere og ikke-vestlige innvandrere overrepresentert³⁸. Kommunale boliger er i utgangspunktet midlertidig, med en kontraktstid på fem år. Gjennomsnittlig botid er som regel mye lenger.

---

³⁵ Oppedal, M. 2008, "Retten til materiell velferd", i Njål Høstmælingen, Saga- Kjørholt, N. Og Sandberg, K. (red.)

Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge, 2008.

³⁶ Ytrehus, S. 2004, "Fattige barn i Norge. Hvem er de og hvor bor de?". Rapport 445, FAFO

³⁷ Stefensen, K. og Skevik, A. 2006, "Barnefamilier i kommunale boliger", i tidsskriftet Nordisk Sosialt arbeid 26 (s. 241-252)

³⁸ Sandbæk, M. og Knudsen Sture, C. 2003, «Barns levekår. Teoretiske perspektiver på familieøkonomiens betydning for barns hverdag». NOVA-skriftserie 9/03

Oppvekstmiljøet i kommunale boliger kan være belastende fordi bostandarden er dårlig og miljøet lite barnevennlig.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at tiltakene for å redusere barnefattigdommen i Norge får en dokumenterbar positiv innvirkning for barn og unge, og da særlig de gruppene barn som en ser er spesielt sårbare for og utsettes for konsekvensene av fattigdom i Norge? Hvilke tiltak vil parten iverksette for å sikre bedre oppvekstvilkår for barn som bor i kommunale boliger?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å foreta en kartlegging av barn i kommunale boliger, samt utrede muligheten for å sette krav til mer barnevennlige kommunale boliger. Parten bør utarbeide nasjonale minstestandarder for det kommunale botilbudet til barnefamilier. Parten bør i større grad benytte metoder som inkluderer barn og unge i utviklingen av fattigdomsreduserende tiltak. Parten bør fokusere på årsakene til at minoritetsfamilier er overrepresentert og rette særlige tiltak mot denne gruppen.

VI Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter

Artikkel 28 – Utdanning

Anbefaling fra FN til Norge 2000,

Pkt 46 og 47

Anbefaling fra FN til Norge i 2005,

Pkt. 39 og 40

A. Utdanning for barn med rom og romanibakgrunn (4. statsrapport, pkt. 387 til 390)

FFB henviser til Barneombudets supplerende rapport.

B. Elever med særskilte opplæringsbehov (4. statsrapport, pkt. 277, 278 og 391)

Opplæringsloven sikrer alle elever i norsk skole retten til tilpasset opplæring. Kommunal oppfølging av nasjonal lovgivning garanterer dessverre ikke en likeverdig opplæring.

Kommuner mangler et system for å avdekke, vurdere og følge opp om plikten til å gi tilpasset opplæring oppfylles, eller om elevene får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen³⁹. Det er også avdekket manglende enkeltvedtak for elever

som har spesialundervisning, og elever som ikke får spesialundervisning selv etter anbefaling fra sakkyndig i PP-tjenesten⁴⁰.

FFB mener at det må etableres sanksjonsmuligheter overfor kommuner som bryter loven. Det er alvorlig at man har funnet at skolene heller ikke etter pålegg fra klageinstansen følger opp.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak vil parten iverksette for å sikre at kommunene følger opplæringsloven slik at elever med særskilte opplæringsbehov får den opplæringen de har krav på?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å følge opp kommuner og fylkeskommuner som ikke retter seg etter Fylkesmannens påbud i forbindelse med klagesaker.

C. Opplæringsloven, kapittel 9a (4. statsrapport, pkt. 394 og 412)

FFB henviser til Barneombudets supplerende rapport.

---

³⁹ Utdanningsdirektoratet 2008, «Felles nasjonalt tilsyn og tilsyn med årstimetall»

⁴⁰ FFO Rettighetssenter 2008, "Retten til spesialundervisning i praksis?"

D. Manglende språkkunnskaper og språkopplæring (4. statsrapport, pkt. 371 og 378)

Elever blir i dag plassert i ordinær undervisning uten tilstrekkelige språkkunnskaper til å få utbytte av undervisningen eller å kunne delta i samhandling med andre. Det er tilfeldig hvilken støtte og oppfølging disse elevene får, både på grunn av mangelfull kartlegging av deres språkferdigheter og ressurser til å sette inn relevant tilpasset opplæring. Resultatet er at mange elever ikke får utbytte av opplæringen og slik ikke får oppfylt sin rett til utdanning⁴¹.

Asylbarns rett til et tilpasset skoletilbud blir ikke ivaretatt så lenge det ikke er standarder og minstekrav som skolene må oppfylle når det gjelder antall timer tilpasset opplæring, sammensetting av morsmålsopplæring, tospråklig opplæring og tilpasset norskopplæring, og noen som sikrer at disse minstekravene oppfylles⁴². I tillegg må tilbudet til nyankomne mottaksbarn styrkes, og integrering i kommunal virksomhet bør være styrende prinsipp også her⁴³.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Vil parten foreta en systematisk kartlegging av elevers språknivå? Hva vil parten gjøre for å sikre at denne elevgruppen får et tilfredsstillende skoletilbud uavhengig av hvilken kommune de bor i?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må, gjennom systematisk kartlegging og varierte tiltak, sikre elever med mangelfulle språkferdigheter en utdanningssituasjon der de får fagkunnskap og språkopplæring slik at de får utbytte av opplæringen.

E. Mobbing og barns deltakelse i initiativer mot mobbing (4. statsrapport, pkt. 401 og 402)

FFB anerkjenner regjeringens innsats i forhold til "Manifest mot mobbing" og den støtte som gis til ulike programmer mot mobbing. Det er

desto mer bekymringsfullt at prosentandelen som oppgir at de har blitt mobbet er økende (24 % i 2008 mot 23,2 % i 2007) og at andelen som blir alvorlig eller hyppig mobbet øker⁴⁴. Det er derfor viktig å ha sterkt fokus på mobbing også i tiden framover.

Det er i liten grad tilrettelagt for barns medvirkning i å utvikle tiltak for å hindre og forebygge mobbing og ekskludering. Rapporten "Forebyggende innsatser i skolen" evaluerer flere programmer som forebygger mobbing. Barns deltakelse er ikke en faktor i vurderingen om programmet kan sies å ha dokumentert effekt. Mange av programmene som skoler blir anbefalt å ta i bruk er voksenstyrte og det er opp til den enkelte skole å sikre elevmedvirkning. FFB er kritiske til om slike programmer blir tatt i bruk dersom ikke lærere får opplæring og programmene fokuserer spesielt på dette.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan sikrer parten at fokuset på sosialt miljø og forebygging av mobbing prioriteres slik hensikten var i Kunnskapsløftet⁴⁵? Hvordan vil parten legge til rette for at barna selv blir aktører i arbeidet mot mobbing?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må innføre tiltak som sikrer et prioritert fokus på sosialt miljø og forebygging av mobbing i skolen. Parten må sikre at barn får delta i planlegging og gjennomføring av tiltakene mot mobbing.

Artikkel 29 – Formålet med utdanningen (4. statsrapport, pkt. 413 og 414)

FFB er bekymret for den faktiske implementeringen av målene om opplæring i menneskerettigheter/ barnekonvensjonens prinsipper i utdanningen. De nevnte målsettinger kommer ikke så tydelig fram i læreplanen som målet med selve utdanningen.

⁴¹ Rambøll Management 2006: "Evaluering av praktiseringen av norsk som andrespråk for språklige minoriteter i grunnskolen". Rapport, Utdanningsdirektoratet

⁴² Valenta, M. 2008, «Asylsøkerbarns rett til skole. Kartlegging av skoletilbudet til asylsøkerbarn». Rapport, Redd Barna

⁴³ Lidén, H. 2006, «Barn på asylmottak»

⁴⁴ Utdanningsdirektoratet 2008, "Elevundersøkelsen 2008"

⁴⁵ Ny reform i grunnskole og videregående opplæring. Startet høsten 2006

Opplæring i menneskerettighetsprinsipper og barnekonvensjonens prinsipper er mål etter enkelte trinn, men som tidligere nevnt er barnekonvensjonen kun nevnt en gang i ett fag og det etter 4. trinn. FFB mener at opplæring og kunnskap om barnekonvensjonen hører hjemme i faget samfunnsfag, ikke bare i faget Religion, Livssyn og Etikk. FFB mener at å skille opplæring i barnekonvensjonen og menneskerettigheter slik det gjøres i læreplanen er uheldig.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at opplæring i menneskerettigheter og barnekonvensjonen på det nivået som skisseres i statsrapportens punkt 413 og 414 gjenspeiles i læreplaner?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør sikre at opplæring i barnekonvensjonen innarbeides i læreplanene i grunnskolen, både på barne- og ungdomstrinnet, samt i videregående skole. Menneskerettighetsopplæring må integreres i ulike fag, på ulike alderstrinn, og være et gjentakende tema fra barnehage til videregående utdanning.

Artikkel 31 – Retten til fritid og kulturelle aktiviteter

A. Fritidsaktiviteter og fritidstilbud

Barn i Norge har ikke like muligheter for å kunne delta i fritids- og kulturaktiviteter. Kostnadene forbundet med deltagelse på fritidsaktiviteter virker ekskluderende. Det er urovekkende at andelen etniske minoriteter som deltar i frivillige organisasjoner og organiserte aktiviteter er langt lavere enn andelen etnisk norske barn. For å sikre barns rett til deltagelse i kulturelle aktiviteter og frivillige organisasjoner trenger vi mer kunnskap om økonomiske og kulturelle barrierer som kan være til hinder for deltagelse.

”Jeg merker liksom at man blir mer sosial av penger – penger har mye å si, alt koster penger, det gjør jo det” (jente, 17 år)

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hva vil parten gjøre for å sikre kunnskap om årsakene til ulik deltagelse i fritidsaktiviteter? Hvordan vil parten bidra til å gjøre fritidsaktiviteter og kulturtilbud mer tilgjengelig for alle barn i Norge?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å se nærmere på hvordan man kan unngå at kostnader hindrer barns deltagelse. Parten bes vurdere å senke eller subsidiere priser og egenandeler for deltagelse på kulturelle aktiviteter og organisert aktiviteter.

B. Tilgang til skolefritidsordning (SFO) (4. statsrapport, pkt. 364 til 366)

Det er store forskjeller mellom kommuner når det gjelder foreldrebetaling for en SFO-plass⁴⁶. I 89 av landets kommuner måtte man i 2007 betale over 2000 kroner for en fulltids plass på SFO. Dette påvirker barns muligheter til å delta på denne fellesarenaen, hvor vennskapsbånd og læring av sosiale koder i stor grad skjer. De som rammes hardest er de barnefamiliene som har en sårbar økonomi.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten sikre at alle barn kan delta i skolefritidsordningen?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bes sikre at alle barn får tilgang på et SFO- tilbud uavhengig av foreldrenes økonomi.

---

⁴⁶ <http://www.ssb.no/kostra/>

VII Retten til særlig vern

Artikkel 22- Flyktningbarn

Anbefaling fra FN til Norge i 2000,

Pkt. 48, 49, 50, 51 og 52

Anbefaling fra FN til Norge i 2005,

Pkt. 41 og 42

A. Medfølgende barn i voksenmottak (4. statsrapport, pkt. 451 og 452)

Situasjonen for barn i mottak preges av svært dårlige levekår, blant annet trangbodddhet og lav bemanning. Det generelle tilbudet til barnefamilier er begrenset, noe som er særlig bekymringsverdig da flere av barna lever med traumatiserte eller psykisk syke foreldre. UDIs krav til mottakene avhjelper ikke disse forholdene⁴⁷. Minstestandarden for drift av mottak er ikke tilpasset de reelle forhold, herunder lang botid. Rapporten *Avmakt og mestring* dokumenterer hvordan asylsøkerfasen og mottakstilværelsen gir økt risiko for vold og seksuelle overgrep⁴⁸.

”Vi bor så trangt og vi bor så tett. Vi hører foreldrene våre krangle, vi hører andre voksne krangle og slåss og si at Jeg skal drepe deg! Hva skal det bli med oss barna?” (jente 17 år)⁴⁹.

FFB ser at det er fare for at statens rammer for drift av mottak er med på å skape risikosoner for vold og seksuelle overgrep samt utsatthet i forhold til psykiske lidelser.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten: Når vil tiltak for å gi barnefamilier beskyttede

---

⁴⁷ UDI 2008, «Kravspesifikasjon til driftsreglementet»

⁴⁸ Poul, R. 2003 «Avmakt og mestring. En rapport om vold og seksuelle overgrep i flyktningmottak», Norsk Folkehjelp

⁴⁹ Sitat fra forberedelse til Barnas Spørretime på Stortinget 20.11.2007: En gruppe asylsøkerbarn

⁵⁰ Berg, B. og Sveaass, N. m.fl. 2005, “Det hainnle om å leve...” SINTEF og NKVTS- rapport. Fosse, I. 2003, «Barn i asylmottak: Erfaringer fra arbeid med å gi et psykisk helseverntilbud», i Tidsskrift for Norsk Psykologforening, vol. 40, 866-871. Neumayer, S.M. m.fl. 2006, «Psykososialt arbeid med flyktningbarn – Introduksjon og fagveileder», NKVTS. Berg, B. 2006, ”Jeg glemmer å være trist”, SINTEF- rapport.

⁵¹ Neumayer, S.M. m.fl. 2006, «Psykososialt arbeid med flyktningbarn – Introduksjon og fagveileder», NKVTS

⁵² Henvendelser til organisasjoner i FFB fra ansatte på asylmottak, ansatte i barnevernstjenesten, overformyndier og hjelpeverger.

⁵³ Lidén, H. 2006, «Barn på asylmottak»

---

boforhold vedtas og iverksettes? Hvordan vil parten sikre gjennomføring av en minstestandard for asylmottak?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten bør utarbeide spesifikke normer for minstestandarder som omfatter fysiske boforhold, bemanning, arbeidstid, oppfølgingstiltak og aktivitetstilbud for den enkelte. Parten må sikre økonomiske ressurser for å oppnå minstestandarden.

B. Barn i mottak og psykisk helse (4. statsrapport, pkt. 456)

Forekomsten av psykiske lidelser blant barn og unge i mottak er høy, og manglende kompetanse i det psykososiale arbeidet på mottaksnivå, og i det ordinære hjelpeapparatet forøvrig, øker risikoen for at lidelsene skal få et kronisk forløp⁵⁰. Mange forhold ved asylsøkerprosessen bidrar til å øke stress og usikkerhet hos barnet og familiene. Flere asylsøkere har også opplevd traumatiske opplevelser som vold, tortur og krigsopplevelser, som er kjente risikofaktorer for barns psykiske helse⁵¹.

Organisasjonene i FFB erfarer at barn på mottakene ikke får tilstrekkelig behandlingstilbud fra BUP (Barne- og ungdomspsykiatrik) og at det er lang ventetid. Det er også store variasjoner hva gjelder barnevernets oppfølging. Mottakene blir sittende igjen med ansvar for å gjennomføre tiltak som de ansatte ikke har kompetanse eller kapasitet til⁵². Det er behov for større beredskap angående barns helsesituasjon og utrygghet på asylmottaket⁵³.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak vil parten sette i verk for at det lokale helsetilbudet skal bli kvalitativt likeverdig på landsbasis? Hvordan skal asylsøkerbarn sikres et tilstrekkelig behandlingstilbud?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må sikre at asylsøkerbarn får et tilstrekkelig behandlingstilbud uavhengig av hvor i landet de bor. Parten bør opparbeide seg mer kompetanse om asylbarns særlige utsatthet.

C. Bosetting av enslige mindreårige asylsøkere (4. statsrapport, pkt. 483 og 484)

Det er stor variasjon i kvaliteten i kommunenes bo- og omsorgstiltak for enslig mindreårige asylsøkere, og det synes tilfeldig om barna får tilstrekkelig omsorg når de bosettes i en kommune⁵⁴. Det er store utfordringer når det gjelder å sikre de som har fått opphold et sted å bo. Gjennomsnittlig ventetid er om lag 6 måneder, og i 2009 skal 700 enslige mindreårige asylsøkere bosettes i en kommune⁵⁵.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvorfor det er så stor variasjon i kvaliteten i kommunenes bo- og omsorgstiltak for enslige mindreårige asylsøkere, og hvorfor det i mange tilfeller tar så lang tid før enslige mindreårige asylsøkere og barnefamilier bosettes i en kommune.

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må sikre at asylsøkerbarn blir bosatt i en kommune så raskt som mulig etter vedtak om opphold.

D. Barn som forsvinner fra mottak (4. statsrapport, pkt. 458 og 459)

I 2008 registrerte UDI 18 saker hvor enslige mindreårige har forsvunnet fra mottak uten å oppgi ny adresse eller bli funnet igjen, mot 11

saker i 2007⁵⁶. En kartlegging foretatt av PRESS – Redd Barna Ungdom i 2008, viste at flere av politidistriktene rundt EMA-mottak selv oppga at de ikke leter etter asylbarn som forsvinner⁵⁷. Justisministeren lovet i 2008 en intensivert innsats på dette feltet, og presenterte flere tiltak som skulle sørge for at forsvinningsaker med enslige mindreårige asylsøkere blir etterforsket på lik linje med andre saker der barn forsvinner. I et brev fra politidirektoratet til Justis- og politidepartementet datert 07.05.2009 framkommer det imidlertid at langt fra alle tiltakene er kommet i havn.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Blir partens arbeid med bedre rutiner for etterforskning av forsvinningsaker der enslige mindreårige asylsøkere er involvert prioritert? Når tar parten sikte på å ha ferdigstilt alle tiltakene som ble presentert i 2008?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å styrke politiet med kompetanse, ressurser og retningslinjer, slik at det kan gjennomføres tilstrekkelig etterforskning når barn forsvinner fra asylmottak.

E. Aldersvurdering (4. statsrapport, pkt. 461)

Metodene som benyttes for aldersvurdering av enslige mindreårige asylsøkere gir ikke noe sikkert svar om alder. FFB er svært kritisk til utlendingsmyndighetenes gjennomføring og vurdering av aldersundersøkelsene av enslige mindreårige⁵⁸. Av søkerne som i 2007 fikk vedtak etter å ha søkt asyl som enslig mindreårig, ble 43% vurdert som 18 år eller eldre på vedtakstidspunktet⁵⁹. Erfaring viser at barn som blir vurdert som overårige med usikkerhet, plasseres i ordinære mottak for voksne uten nytt vedtak og blir fratatt rettigheter som enslige mindreårige har⁶⁰. Mange av disse får verken verge, advokat, skoletilbud eller bo- og omsorgsforhold de har rett til.

⁵⁴ ECON 2007, «Bo- og omsorgstiltak for enslige mindreårige i kommunene». Rapport nr. 2007-032, ECON

⁵⁵ <http://www.imdi.no/no/Bosetting/Enslige-mindrearige/>

⁵⁶ UDIs statistikkavdeling, februar 2009

⁵⁷ PRESS- Redd Barna Ungdom 2008, «Ute av øye – ute av sinn»

⁵⁸ Redd Barna og NOAS 2006, "Mamma vet hvor gammel jeg er. En kartlegging av aldersvurderingen av enslige mindreårige asylsøkere"

⁵⁹ <http://www.udi.no/templates/OversiktssideType1.aspx?id=3589>

⁶⁰ Henvendelser til organisasjoner i FFB fra ansatte på asylmottak, ansatte i barnevernstjenesten, advokater og hjelpeverger

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak vil parten iverksette for å sikre bedre metoder for aldersvurdering av enslige mindreårige asylsøkere og for å sikre at søkere med usikker alder beholder sine rettigheter som enslig mindreårige asylsøker?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør igangsette et metodeutviklingssett for å sikre mer pålitelige metoder for aldersvurdering. Parten bør ser nærmere på bedre og mer pålitelige metoder for aldersvurdering av enslige mindreårige asylsøkere.

F. Forbedring av Vergemålsloven (4. statsrapport, pkt. 485)

Tross gjentatt kritikk fra komiteen og innstendig oppfordring om bedret tilsyn for barn som bor i mottak, er det ennå ikke innført en landsdekkende ordning som sikrer enslige mindreårige asylsøkere kompetente verger som skal påse at behov og rettigheter for barna blir ivaretatt. Situasjonene preget av stor variasjon og tilfeldighet når det gjelder både rekruttering og opplæring. Det har i flere år foreligget utarbeidede metoder, modeller og anbefalinger for hvordan arbeid med rekruttering, opplæring og oppfølging av verger kan foregå på en likeverdig måte på landsbasis, men dette er ennå ikke implementert som varig ordning⁶¹. Det er satt av penger til et midlertidig tiltak: å gi opplæring til verger for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år i transittfasen. Det vil si at staten fremdeles ikke sikrer opplæring av verger for barna under 15 år, boende i ordinære mottak (som er den lengste fasen og der saksbehandling og forberedelse til bosetting skjer), og bosatte enslige mindreårige. Statsrapporten viser til at det skal innarbeides nytt regelverk i ny utlendingslov – denne vil imidlertid ikke tre i kraft før 2010, og det er usikkert når en landsdekkende ordning er på plass. Hyppige flyttinger og bytte av verger gjør situasjonen for de eldste barna særskilt uforutsigbar, vanskelig og med økt risiko for rettighetsbrudd⁶².

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke hindre ser parten for å etablere en ordning som sikrer at *alle* enslige mindreårige asylsøkeres behov og rettigheter ivaretas av kompetente verger? Hvilke barnets beste-vurderinger ligger til grunn for et transitt- og mottakssystem der de eldste barna må flytte fra mottak til mottak istedenfor å få ro og tilknytning til én verge?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å umiddelbart bevilge penger til opplæring og oppfølging av verger, for alle enslige mindreårige asylsøkere i landet som et midlertidig tiltak i påvente av ny lov og ordning. Det må også settes av midler til godtgjørelse og tolker for vergene. Parten bør innføre ny lov og permanent landsdekkende ordning snarest mulig. Mottaksapparatet må tilrettelegges for ivaretagelse av barnas behov for stabilitet og forutsigbarhet. Parten må snarest legge fram et lovforslag som regulerer representasjonsordningen for enslige mindreårige.

G. Regjeringens tiltaksplan mot den økte asyltilstrømmingen til Norge

Regjeringen lanserte 3. september 2008 en tiltaksplan mot den økte asyltilstrømmingen til Norge⁶³. FFB ser med stor bekymring på noen av de foreslåtte tiltakene, og mener at tiltaksplanen vil ha store negative konsekvenser for barns rettigheter. Det er bekymringsverdig at innvandringsregulerende tiltak tillegges større vekt enn barnekonvensjonen i denne saken.

Regjeringen ønsker blant annet å innføre et krav om at en person må ha hatt fire års arbeid eller utdanning i Norge for at det skal kunne innvilges familiegjenforening. Dette vil få alvorlige konsekvenser for barn som er igjen alene i krigs- og kriseområder, og for enslige mindreårige barn som har fått asyl i Norge (se artikkel 10). Regjeringen har også med virkning fra 1. mai 2009 instruert Utlendingsdirektoratet om at enslige mindreårige asylsøkere skal kunne

⁶¹ NOU 2004: 16 «Vergemål». Norsk Folkehjelp 2005, «Vergearbeid for enslige mindreårige asylsøkere i Norge – en likeverdig modell»

⁶² Henvendelser til organisasjoner i FFB fra verger og overformyndier

⁶³ http://www.regjeringen.no/nb/dep/aid/tema/Innvandring/asyl-_og_flyktningepolitikk/innstramming-av-asylpolitikken.html?id=536916

returneres til konvensjonsparter til Dublin II-forordningen etter en individuell vurdering. FFB mener dette ikke gir tilstrekkelig vern mot at det blir begått brudd mot disse barnas rettigheter i landene de returneres til.

Et eget tiltak retter seg mot enslige mindreårige asylsøkere over 16 år, som kommer til Norge fordi de mangler omsorgspersoner i hjemlandet. Disse får kun midlertidig opphold frem til de fyller 18 år og skal dermed som utgangspunkt returneres.

Begrunnelsen for tiltakene er innvandringsregulerende hensyn. FFB mener tiltakene er i strid med barnets beste og ikke-diskrimineringsprinsippet (Se artikkel 2A og 3B).

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

I hvilken grad blir hensynet til barnekonvensjonen ivaretatt av partens tiltaksplan mot den økte asyltilstrømmingen?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør oppheve de foreslåtte og delvis innførte innstramningstiltakene som rammer barn, og tilstrebe en human praksis for denne særskilt sårbare gruppen.

Overordnet anbefaling etter barnekonvensjonens artikkel 22:

Vi ber komiteen etterlyse en rapport om implementeringen av enslige mindreårige asylsøkeres og andre asylsøkerbarns rettigheter, gjerne knyttet opp mot vergeordningen og andre tilsynsordninger. De formelle rettighetene er etter hvert ganske godt kartlagte, mens de reelle er en annen sak. Dette gjelder både under asylprosessen, og i tiden etter.

Artikkel 34 – Beskyttelse mot seksuell utnyttning og misbruk

---

*Anbefalinger fra FN til Norge 2000,
Pkt. 56*

*Anbefalinger fra FN til Norge 2005,
Pkt. 46*

A. Omfangsundersøkelse (4. statsrapport, pkt. 514)

I tillegg til funnene som det redegjøres for i statsrapporten, er det grunn til å tro at mørketallene er store. Kartleggingen ble gjennomført på elever i 3. klasse på videregående skole, og erfaring viser at de barna som er hardest rammet av vold i familien har høyest frafallsprosent i videregående skole⁶⁴.

B. Barnehus (4. statsrapport, pkt. 521)

Regjeringen har i løpet av de siste par årene etablert flere barnehus og i løpet av 2009 vil vi ha til sammen 6 barnehus. FFB mener det må etableres ett barnehus i hvert fylke for å sikre et landsdekkende tilbud. I tillegg er det behov for tilføring av ressurser til eksisterende barnehus. De eksisterende barnehusene må følges opp med en evaluering.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan går partens arbeid med etableringen av barnehus?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten bør opprette et barnehus i hvert fylke. Parten må tilføre tilstrekkelige ressurser til de allerede eksisterende barnehusene, samt følge disse opp med en evaluering.

C. Barns rettssikkerhet (4. statsrapport, pkt. 523 til 525)

I saker som omhandler seksuelle overgrep mot barn skal barna ha vært i dommeravhør innen 14 dager. Avhøret skal foretas av en person som er særlig skikket til dette. I mange tilfeller går det betydelig lengre tid før politiet kaller inn til avhør av barnet. I en del tilfeller blir ikke barna avhørt i det hele tatt. Når barn ikke blir avhørt kommer ikke erfaringene deres fram for rettsapparatet og deres rettssikkerhet svekkes. Avhør som tas etter lang tid kan også ha mindre bevismessig verdi, enn et som gjøres umiddelbart etter en hendelse. FFB setter videre spørsmålstegn ved den oppfølging barna får i perioden mellom dommeravhøret og tidspunktet for rettssaken.

FFBs brukerorganisasjoner erfarer at barn opplever det krenkende å ikke bli tatt på alvor. Barn vi er i kontakt med forteller at det tar lang

---

⁶⁴ Mossige, S. og Stefansen, K. 2007, «Vold og overgrep mot barn og unge». Rapport 20/07, NOVA

tid fra dommeravhør og til saken kommer opp i retten, vanligvis 1,5 til 2 år. Ventetiden preger barna og konsekvenser for barna er som oftest konsentrasjonsproblemer, tvil og usikkerhet. Det er tilfeldig om barna i denne tiden blir fulgt opp av offentlige hjelpeinstanser. FFB erfarer at gamle straffesaker om seksuelle overgrep gjenopptas og at overgriperen frifunnes på bakgrunn av nye bevis, uten at offeret blir hørt eller orientert.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten :

Hvordan vil parten å sikre at barns vitne-utsagn blir tatt opp på en faglig forsvarlig og barnevennlig måte i alle saker om seksuelle overgrep, samt at avhøret blir foretatt innen to uker av kvalifisert personell? Hvordan vil parten sikre at alle barn som har anmeldt en sak får tilbud om oppfølging av hjelpeapparatet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må sikre at personer som gjennomfører dommeravhør med barn har spesialkompetanse. Videre må parten sikre at lovens krav om at dommeravhør foretas innen 14 dager etter anmeldelse i tråd med gjeldende forskrift overholdes. Parten bør sikre at alle barn som har anmeldt sak om seksuelle overgrep får et tilbud om oppfølging fra hjelpeapparatet uansett hvor de bor i landet. Denne type saker må parten gjennomføre hurtigst mulig av hensyn til barnets beste. .

D. Behandling av barn utsatt for seksuelle overgrep (4. statsrapport, pkt. 301 og 521)

Barn og unge i kontakt med FFBs brukerorganisasjoner forteller at det er tilfeldig hvilken hjelp de får til å bearbeide traumer. Det tar i tillegg for lang tid før de tilbys hjelp.

”Jeg selv har blitt utsatt for overgrep av min far over mange år; fra jeg var seks til jeg var fjorten år. Dette gjør at jeg har slitt med skole, jeg har måttet slutte i jobb, jeg går nå på attføring og jeg har veldig store problemer med å pusse tenner så jeg har bestandig mye hull, og psykologregninger er heller ikke billige. Med attføring er det veldig vanskelig å få betalt tannlege og psykolog, og det er veldig vanskelig. Jeg vet det at overgripere får

gratis hjelp når de sitter i fengsel så hvorfor får ikke vi som har vært utsatt gratis hjelp?” (Jente 19 år)⁶⁵

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten følge opp og kvalitetssikre at barn og unge utsatt for seksuelle overgrep får god behandling til rett tid? Hvordan vil parten sikre at fagpersonell har nødvendig kompetanse i behandlingen av overgreputsatte barn?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å innføre ventelistegaranti på behandling av barn og unge utsatt for vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep. Parten må sikre at alle offentlige personer som kommer i kontakt med barn utsatt for seksuelle overgrep skal ha tilstrekkelig kompetanse om seksuelle overgrep, senvirkninger og behandling.

E. Opplæring av fagfolk og samarbeid mellom kommunale tjenester (4. statsrapport, pkt. 19, 29, 33 og 415)

Barn i kontakt med SMI-Oslo forteller om manglende kunnskap om seksuelle overgrep blant helsepersonell, pedagoger og i barnevernet⁶⁶.

”Jeg synes det er vanskelig. Lærerne ser ikke. De har så liten tid pga mange elever. Hvis de spør, og jeg sier nei, så er de fornøyd med svaret. De burde presse litt mer og ikke gi seg så fort. Vise at de virkelig ønsker og orker å ta imot det som kommer” (Ungdom til SMI-Oslo)

Det antall saker om vold og overgrep som meldes til barnevernet står ikke i forhold til de tallene som kommer fram i omfangsundersøkelsen til NOVA. Det viser seg at svært få av de sakene som meldes til barnevernet kommer fra skoler og barnehager, dette til tross for at ansatte i skoler og barnehager ser barna daglig og over tid, og har god anledning til å bli godt kjent med barna og registrere eventuelle tegn på at de sliter med alvorlige problemer. Én av grunnene til dette er at lærere og førskolelærere ikke kjenner barns rettigheter, ikke har kunnskap om vold og overgrep mot barn og hva som kan være tegn

⁶⁵ Barnas Spørretime 2008

⁶⁶ Forandringsfabrikken m.fl. 2007, «Livskraft og verdighet». Prosjektrapport. SMI- Oslo og Redd Barna 2005, ”Barnevernet og incestsaker”. Prosjektrapport.

eller signaler på at et barn bærer på problemer, og at de ikke har lært hvordan de skal samtale med barn om vanskelige tema⁶⁷. Mange er også usikre på hvordan de skal gå fram for å melde en sak. Dette er en utfordring som myndighetene må ta tak i. Alle som utdannes innen barnefaglige studieretninger må få kunnskap om emner som bidrar til å beskytte barn mot vold og overgrep.

Det er i tillegg en stor utfordring at ansatte i kommunenes barnevernstjeneste ofte er lite skolert i å håndtere saker om vold og seksuelle overgrep⁶⁸. Det kan føre til at de lar være å følge opp signaler fra barn eller mistanker de får i forbindelse med behandlingen av en sak.

"De spør alle i familien min om hvordan det går med dem og med meg, men ingen spør meg" (Jente 14 år til SMI- Oslo)

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:
Hvordan vil parten sikre at alle offentlige og private ansatte som kommer i kontakt med barn utsatt for seksuelle overgrep har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse om seksuelle overgrep?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten bes sørge for at undervisning om seksuelle overgrep blir obligatorisk på alle relevante høyskole- og universitetsutdanninger, og ikke opp til hvert enkelt utdanningssted slik det er i dag. Parten bør innføre et obligatorisk etterutdanningskurs som sikrer at ansatte som allerede jobber med barn og unge får tilstrekkelig kunnskap og kompetanse om seksuelle overgrep.

F. Seksualundervisning

Barn og unge har krav på en grundig og dekkende seksualundervisning. Undervisningen må ha fokus på trygge grenser i forhold til sex, og på påvirkning og seksualisering i media. Undervisningen slik den er i dag er ikke dekkende, og mangler informasjon om viktige tema som omhandler unge og seksualitet⁶⁹. Et stort antall

seksuelle overgrep skjer mellom jevnaldrende barn, og seksualundervisningen kan virke som et forebyggende tiltak⁷⁰.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:
Hva vil parten vil gjøre for å forbedre dagens seksualundervisning i skolen?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten bør gjennomføre en kartlegging av årsaker til den høye forekomsten av vold og overgrep mellom ungdommer. Skolens læreplaner bør gjennomgås med sikte på at alle aspekter ved seksualundervisning blir en del av skolens fastsatte kompetansemål.

G. Internettrelaterte overgrep mot barn (4. statsrapport, pkt. 166 og 530 til 533)

Mens de fleste seksuelle overgrep mot barn skjer i barnets nære relasjoner, kan barn også bli utsatt for seksuelle overgrep som en følge av sitt sosiale liv på internett. Så godt som alle barn i Norge har internetttilgang (98 prosent har nettilgang hjemme⁷¹), og barn og unge bruker mange sosiale medier på mobiltelefon og på nettet i sin hverdag. Overgripere bruker nettet til å komme i kontakt med barn og til å utvikle tillitsforhold og nærhet til barn. Barn kan utsettes for forskjellige seksuelle krenkelser og overgrep på nettet. Barn kan også utsettes for seksuelle overgrep som følge av nettmøter. Barn som oppsøker åpne møteplasser på nettet, uttrykker sin sårbarhet og ønske om oppmerksomhet er spesielt sårbare for å bli utsatt for seksuelle overgrep på nettet.

KRIPOS lanserte en rød knapp september 2008 (www.tips.kripos.no), noe som gjør det mulig for barn, unge og publikum å rapportere om nettrelaterte overgrep. Det er imidlertid ikke utarbeidet en god praksis for tverrfaglig samarbeid, slik at tips hos politiet følges opp med at barn som er utsatt for overgrep får oppfølging av hjelpeapparatet. Samtidig er det viktig at helsepersonell får økt kompetanse om skadevirkninger av nettrelaterte overgrep.

Det er også viktig å forebygge nettrelaterte

⁶⁷ Øverlien, C. og Sogn, H. 2007, "Kunnskap gir mot til å se og trygghet til å handle". Rapport nr. 03/2007, NKVTS

⁶⁸ SMI- Oslo og Redd Barna 2005. «Barnevernet og incestsaker». Prosjektrapport

⁶⁹ Brynildsen Grande, H. 2005, "Sex og sånn". Rapport, Redd Barna

⁷⁰ Mossige, S. og Stefansen, K. 2007, «Vold og overgrep mot barn og unge». Rapport 20/07, NOVA

⁷¹ Medietilsynet, www.tryggbruk.no

overgrep mot barn. Som det framgår av statsrapporten har Medietilsynets Trygg bruk prosjekt bidratt til økt engasjement i skolen og blant foreldre om barns nettbruk. Men, selv om voksne involverer seg mer i barns mediebruk, er det viktig å understreke at det ikke rettes spesifikk innsats for å forebygge nettrelatert misbruk av barn. Vi mener at alt arbeid for å ta hånd om seksuelle overgrep også må innarbeide og integrere nettrelaterte overgrep, og at arbeid for å forebygge nettrelaterte overgrep må integreres i Sosial og helsemyndighetenes arbeid for å fremme seksuell helse.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan vil parten bidra til alle de faginstanser som har ansvar for å forhindre og ta hånd om seksuelle overgrep også innarbeider nettrelaterte overgrep som en del av sitt ansvarsområde? Vil parten gi barn som anmelder saker om nettrelaterte overgrep tilbud om oppfølging av hjelpeapparatet?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling

Parten må sikre at partens strategier og tiltak for å bedre barns rett til beskyttelse mot seksuelle overgrep også inkluderer nettrelaterte overgrep. Det vil gjøre seg gjeldende i forhold til arbeid med barns rettsikkerhet, arbeid i hjelpeapparatet og det øvrige arbeidet myndighetene gjør for å styrke barns seksuelle helse.

Artikkel 35 – Bortføring, prostitusjon og salg av barn (4. statsrapport, pkt. 546)

Formålet med refleksjonsperioden er å bidra til at ofrene kan bryte med miljøet bak menneskehandelen, og legge til rette for at bakmennene skal straffefølges. FFB mener at denne ordningen ikke egnert for barn. Videre mener FFB at et barn som er identifisert som mulig offer for menneskehandel automatisk bør innvilges midlertidig oppholdstillatelse på humanitært grunnlag og få rett til å oppholde seg i landet på et gyldig juridisk grunnlag mens det avventer identifisering av en varig løsning, uavhengig av om barnet samarbeider med påtalemyndigheter eller ikke. Statens assistanse til et mindreårig potensielt offer for menneskehandel bør ikke være avhengig av barnets vilje til å samarbeide med myndighetene.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke barnets beste- vurderinger legger parten til grunn for ordningen med refleksjonsperiode for barn som antas å være ofre for menneskehandel?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anmodes om å utvikle en ny ordning, som kan erstatte dagens refleksjonsperiode for barn. Denne ordningen må ha som formål å avdekke og straffefølge menneskehandel med barn, samt at den skal sikre barnets rett til beskyttelse og omsorg. Videre må den innfri barnets rett til å søke om asyl, og få en grundig behandling av sin asylsøknad. Ordningen må være basert på prinsippet om barnets beste.

Artikkel 37/40 – Fengsling og behandling i saker om straff (4. statsrapport, pkt. 489 til 491)

---

*Anbefaling fra FN til Norge 2000,
Pkt. 53 og 54*

A. Barn i fengsel

Kriminell lavalder i Norge er 15 år. Det er gitt flere regler i den norske straffelov og straffeprosesslov som forutsettes å begrense bruken av fengsel for barn fra 15-18 år. Det er en hovedregel i norsk straffeprosesslov at barn ikke skal pågripes og holdes i varetekt med mindre dette er særlig påkrevd. Utover dette, finnes det ingen spesielle regler for barn som gjennomfører varetektsopphold eller soner.

Forbudet mot tortur, grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling finner vi også i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 3, og det gjenfinnes i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 7. Reglene i barnekonvensjonen bør tolkes strengere eller gis en annen mening fordi det er barn som gis rettighetene. For eksempel kan grensene for umenneskelig behandling være andre i forhold til barn enn i forhold til voksne. Begrepet "siste utvei" i barnekonvensjonens artikkel 37 b må suppleres med Beijingreglens art 14 hvor det både utdypes hva som må ligge i begrepet siste utvei, og foreslås ulike eksempler på alternativer til varetekstfengsling. Dette må forstås slik

at medlemslandene oppfordres til konkret å opprette tiltak som alternativer til varetekt, samt at disse tiltakene gjøres kjent for retten, for politiet og for de myndighetene som i sitt arbeid kommer i kontakt med barn som begår kriminelle handlinger.

FFB mener at Barnekonvensjonens artikkel 4, sett i sammenheng med Norges ressurser, forplikter parten til å finne alternative løsninger til fengsling av barn, som både ivaretar barnets beste og hensynet til samfunnet. FFB mener at forutsetningene for å finne alternativer er gode, særlig fordi det antall barn som til enhver tid sitter norske fengsler er lavt.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvordan arbeider parten for å etablere konkrete alternativer til varetektsfengsling eller soning i fengsel for barn? Er det partens klare målsetting at barn skal ut av norske fengsler?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må arbeide aktivt med å finne alternativer til fengsel for barn. Parten må ha det som en klar målsetting at barn ikke skal fengsles.

B. Advokatforeningens undersøkelse

I følge Justisdepartementets oversikter satt 46 barn i norske fengsler i løpet av 2006. I 2007 var tallet 41. Pr. 24. juni 2008 satt 11 fengslet, hvorav fire var plassert i et av de tyngste fengslene i Norge; Oslo fengsel. For å belyse barns opphold i fengsel har Den norske advokatforening igangsatt en intervjuundersøkelse. Det er gjennomført dybdesamtaler med 10 barn i norske fengsler, noe som utgjør ca ¼ av antall barn som i løpet av ett år sitter i fengsel. Undersøkelsen har hatt hovedfokus på barnekonvensjonens artikkel 37 og 40. I forhold til forbudet mot tortur har man særlig fokusert på hvorvidt barnet har sittet isolert på cella for kortere eller lengre tid, samt om barnet har sonet på samme celle som en voksen.

Dette må forstås slik at medlemslandene oppfordres til konkret å opprette tiltak som alternativer til varetekt, samt at disse tiltakene gjøres kjent for retten, for politiet og for de myndighetene som i sitt arbeid kommer i kontakt

med barn som begår kriminelle handlinger.

Barn som soner i fengsel skal etter artikkel 37C holdes atskilt fra voksne, med mindre det anses å være til barnets beste å sone sammen med voksne. Det forutsettes en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Samtlige 10 barn (alle er gutter) som er intervjuet sitter i fengsel sammen med voksne. 2 av 10 barn har sittet på samme celle som en voksen mann, som har vært inntil 25 år eldre enn barnet. Når barnet sitter på samme celle som den voksne er barnet innelåst sammen med den voksne minimum 12 timer i døgnet. Det fremkommer også at det ene barnet har misbrukt narkotika på cella sammen med den voksne medfangen. FFB mener at dette er klart i strid med barnekonvensjonen som sier at det skal gjøres en individuell vurdering i det enkelte tilfelle.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Om hvorfor parten systematisk unnlater å følge barnekonvensjonens krav om å gjøre den individuelle vurdering som barnekonvensjonen krever? Hva er partens begrunnelse for at barn soner på samme celle som voksne?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Ingen barn skal sone på samme celle som voksne. Ethvert barn skal gis en individuell vurdering i forhold til hva som er best for barnet ved valg av soningsformer. Parten må utarbeide alternativer for å sikre at fengsel blir siste utvei.

C. Barn i høyrisikoanstalter

7 av 10 barn sitter på samme avdeling som en eller flere som har begått de mest alvorligste forbrytelser, som drap, voldtekt og grove narkotikaforbrytelser. 3 av 10 barn sitter i "høyrisikoanstalter". Disse anstaltene har tidligere vært sterkt kritisert, blant annet av Europarådets torturovervåkingskomité.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Om hvorfor barn plasseres i høyrisikoanstalter som Oslo fengsel og Ringerrike fengsel? Hvilke faglige vurderinger gjøres forut for slike plasseringer?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten må sikre at ingen barn skal plasseres i høyrisikoanstalter.

D. Bruk av isolasjon mot barn i fengsel

Undersøkelsen har også avdekket at så mange som 7 av 10 barn har sittet isolert over et lengre tidsrom. 3 av barna satt isolert 3 måneder eller mer, uten annet opphold enn 1 times lufting om dagen. De 3 øvrige barna har sittet isolert i uker i strekk, uten annet opphold enn 1 times lufting. Det er også avdekket at i flere av tilfellene hvor barn er isolert skyldes dette kollektiv avstraffelse som først og fremst gjelder voksne, men som også rammer barnet, uten at det gjøres en individuell vurdering av om barnet skal eller kan straffes for forholdet.

FFB viser i denne forbindelse til General Comment #10 at hensynet til barnets beste må ivaretas, også for barn som har begått kriminelle handlinger. Det nevnes blant annet at barn i mindre grad enn voksne kan anses ansvarlige for sine handlinger, og at det faktisk er barn som gjør at de bør behandles annerledes enn voksne.

Komiteen trekker også frem art. 6, retten til liv, frihet og utvikling, som et viktig moment. Her er det rettet et spesielt fokus mot at frihetsberøvelse, som fengselsstraff innebærer, vil virke meget mer belastende for et barn, fordi det rammer barnets utvikling og barnets mulighet for etablering i samfunnet.

I lys av føringene i siste General Comment finner FFB at statens manglende ” positive særbehandling av barn som sitter i fengsel” er i strid med barnekonvensjonen.

FFB anbefaler å spørre parten:

Hvorfor parten plasserer barn i isolasjon som en form for kollektiv avstraffelse? Hvilke vurderinger gjøres i forhold til skadevirkningene hos barn som isoleres?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:
Parten må opprette et lovforbud mot at barn skal isoleres.

E. Konklusjoner etter barnekonvensjonens artikkel 40

Undersøkelsen har fokusert på om barnet har fått rettigheter til advokat, til tolk, til kommunikasjon med sin familie, samt barnets rett til å få tilbud om opplæring eller arbeid under fengselsoppholdet, eller som et alternativ til dette.

Ett av barna, det eneste som ikke snakker norsk, ble hindret i kommunikasjon med nærstående fordi han ble nektet å kommunisere på sitt eget morsmål. Straffegjennomføringsloven åpner for at kommunikasjon kan foregå på et språk tilsatte behersker, som for eksempel engelsk, men dette barnet ble opplyst om at all kommunikasjon skal foregå på norsk. Kun 3 av 10 barn har fått tilbud om skolegang og eller yrkesveiledning i fengselet. 1 av 10 barn er tilbudt 3 timers ukentlig oppfølging av ungdomskonsulent. Kun 2 av 10 barn har hatt besøk av barneverntjenesten eller sosialtjenesten under fengselsoppholdet. 5 av 10 barn er plassert langt unna sin familie. De fleste mer enn 20 mil fra familien. Det mest alvorlige tilfellet er en gutt som var 16 år, og som var plassert ca 200 mil unna sin mor.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Om hvordan parten vil sikre at barn i fengsel får anledning til å motta besøk fra sin familie? Hvordan vil parten sikre at barn gis rett til skole og/eller yrkesveiledning i fengselet? Hvordan vil parten sikre at barnevernet eller sosialkontoret følger opp barna, både i fengselet, men også etter endt opphold?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten må sikre at barn plasseres til soning i nærheten av sin familie. Det bør sikres at barnevern og sosialtjeneste også følger opp barnet under soning, slik at overgangen fra soningen tilrettelegges.

Vedlegg til Supplerende rapport

I Oppfølging av valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi

A. **Nasjonal handlingsplan** (4. statsrapport, pkt. 574 og 575)

Anbefaling fra FN til Norge 2005 på valgfri protokoll om salg av barn (...),

Pkt. 8

Organisasjonene i FFB erkjenner at handlingsplanene er et verdifullt verktøy i arbeidet for å bekjempe menneskehandel med barn, og FFB vil sterkt understreke viktigheten av å beholde fokus på dette arbeidet. Handlingsplanen "Stopp menneskehandel" (2006-2009) rettet 7 av 37 tiltak spesifikt mot barn, mens handlingsplanen som helhet og de 30 andre tiltakene i varierende grad er tilpasset barn. Organisasjonene i FFB etterlyser et tydeligere gjennomgående integrert barneperspektiv i handlingsplanarbeidet, med tydeligere svar på hvordan utfordringene knyttet til barn som er offer for menneskehandel skal løses. Staten bør videre innføre flere konkrete,

operative tiltak, som innebærer nødvendige bevilgninger, rettet mot å identifisere, beskytte og tilby tilstrekkelig omsorg til barn som er utnyttet i menneskehandel.

FFB anbefaler komiteen å spørre parten:

Hvilke tiltak planlegger parten for å lykkes i arbeidet med å identifisere og bistå barn som er ofre for menneskehandel?

Komiteen bør gi parten følgende anbefaling:

Parten anbefales å fortsatt benytte handlingsplaner i arbeidet med å bekjempe menneskehandel som rammer barn. Handlingsplanene bør få et tydeligere gjennomgående barneperspektiv, med konkrete tiltak som retter seg mot å identifisere, beskytte og tilby tilstrekkelig omsorg for barn som er utnyttet i menneskehandel. Tiltakene må innebære økonomiske bevilgninger som gjøres tilgjengelig på riktig administrativt nivå.

II Anbefalinger fra FN til Norge henvist til i Supplerende rapport 2009

Avsluttende merknader fra komiteen til Norge i 2000

2. Generelle prinsipper

Ikke-diskriminering

20. Komiteen verdsetter partens anstrengelser for å sikre at barn innenfor norsk jurisdiksjon, selv om de ikke har lovlig opphold der, i praksis nyter godt av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen. Komiteen er likevel betenkt over at dette prinsippet ikke er nedfelt i all relevant nasjonal lovgivning, at mangelen på en rettslig

garanti kan føre til at enkelte barn uten norsk statsborgerskap fratras rettigheter og at det kan bli lagt begrensninger på slike barns adgang til helsetjenester og skolegang.

21. Komiteen anbefaler at parten vurderer nøye hva som kan bli følgene av denne situasjonen, også på lang sikt, når det gjelder rettighetene til barn uten norsk statsborgerskap og uten rettslig status innenfor norsk jurisdiksjon. Komiteen vil videre oppmuntre parten til å vurdere endringer

i sin nasjonale lovgivning som kan sikre at konvensjonens artikkel 2 fullt ut kommer til anvendelse.

Barnets beste

22. Komiteen erkjenner at parten gjør en betydelig innsats for å etterleve prinsippet om at det skal tas hensyn til barnets beste, men merker seg at det fortsatt er rom for forbedringer. Særlig er komiteen betenkt over at det ikke alltid tas tilbørlig hensyn til barnets beste når det gjelder kommunale oppgaver, og at det ikke alltid legges overordnet vekt på barnets beste i tilfeller der en av foreldrene sitter fengslet eller når barn kommer til landet uten følge som asylsøkere eller flyktninger.

23. Komiteen anbefaler at parten i samråd med barneombudet og det sivile samfunn vurderer hva hensynet til barnets beste innebærer i situasjoner som nevnt ovenfor, og at man anstrenger seg ytterligere for å sikre at dette prinsippet er et overordnet hensyn i beslutninger som angår barn.

Barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter

24. Komiteen berømmer parten for de tiltak som er gjort for å oppfylle barns rett til å bli hørt, spesielt ved at det utnevnes barnerepresentanter på kommunalt nivå. Komiteen deler imidlertid partens uttrykte bekymring over at man i praksis ikke i tilstrekkelig grad hører på barna og tar deres synspunkter på alvor. Komiteen er betenkt over at mange barn ikke er kjent med de rettigheter konvensjonen og det nasjonale lovverk gir dem på dette området, eller med de muligheter de er gitt til å gi uttrykk for sine synspunkter.

25. Komiteen merker seg de forpliktelser parten nylig har påtatt seg, og anbefaler at parten fortsetter å informere barn og andre – herunder foreldre og jurister – om barns rett til å gi uttrykk for sine meninger og om de mekanismer og muligheter som er gitt på dette området. Komiteen anbefaler videre at parten regelmessig vurderer i hvilken grad barns synspunkter tas i betraktning og hva dette har å si for den politikk som føres, for gjennomføringen av tiltak og for barna selv.

4. Familiemiljø og alternativ omsorg

Atskillelse fra foreldre

30. Komiteen er betenkt over at barnets beste,

særlig barnets rettigheter i forbindelse med atskillelse fra foreldre, ikke fullt ut ivaretas når det gjelder å opprettholde kontakt med foreldre som soner fengselsstraff. Komiteen er videre betenkt over at man i forbindelse med vedtak om utvisning av utlendinger som er dømt for straffbare forhold, til tross for positive anstrengelser fra partens side ikke systematisk henviser til og vektlegger sakkyndige vurderinger av de virkninger slike vedtak kan ha på barn av den utviste.

31. Komiteen anbefaler parten å være mer fleksibel i sin omgang med reglene om familiekontakt for innsatte personer, for derved å sikre at barn beholder et personlig forhold og direkte kontakt med en innsatt forelder når dette er til barnets beste. Komiteen anbefaler også at parten ser nærmere på beslutningsprosessen i utvisningsaker for å sikre at barnets beste ivaretas når utvisning vil medføre at et barn blir atskilt fra en av sine foreldre.

Familiegjenforening

32. Komiteen støtter partens meget positive holdning til familiegjenforening for ikke-norske barn, men er betenkt over at de omfattende nasjonale ordningene for familiegjenforening ikke utnyttes til fulle. I særdeleshet er komiteen betenkt over at barn ikke alltid får nytte godt av disse bestemmelsene, enten fordi de ikke er gjort kjent med mulighetene for familiegjenforening, fordi saksbehandlingen trekker ut eller fordi prosedyrene ikke er tilstrekkelig systematisert.

33. Komiteen oppfordrer sterkt om at parten etablerer en standardprosedyre for informasjon til barn og andre berørte personer – for eksempel foreldre eller verger – om muligheter og prosedyrer for familiegjenforening, og at disse prosedyrene praktiseres etter systematiske retningslinjer.

6. Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter

Adgang til utdanning

46. Komiteen er bekymret over at mange barn av Rom/sigøynere og barn av andre omreisende grupper ikke fullfører obligatorisk skolegang.

47. Komiteen anbefaler at parten undersøker hvordan formell utdanning kan gjøres mer tilgjengelig for barn som er omreisende i deler av året, for eksempel ved bruk av mobile kommunikasjonsmidler og fjernundervisning.

7. Spesielle beskyttelsestiltak

Enslige, asylsøkende barn og flyktningbarn

48. Komiteen er bekymret over at bestemmelsene og prinsippene i barnekonvensjonen ikke fullt ut respekteres med hensyn til asylsøkende barn. I særdeleshet er komiteen betenkt over at asylsøkende barn ikke gis tilstrekkelig mulighet til å delta i behandlingen av asylsøknaden, og at deres synspunkter ikke vektlegges i tilstrekkelig grad. Komiteen mener at positive mekanismer som for eksempel oppnevning av individuell verge for hvert enkelt enslig asylsøkende barn, ikke utnyttes i fullt monn. Videre er komiteen betenkt over at behandlingen av asylsøknader tar lang tid og at noen asylsøkende barn ikke integreres i skoleverket på stedet.

49. Komiteen anerkjenner partens planlagte tiltak for å gi barnet større innflytelse i slike saker; parten oppmuntres til å videreføre dette arbeidet, og det anbefales at parten gjennomgår reglene for vurdering av asylsøknader fra barn, enten de kommer alene eller med følge, for å sikre at barn gis tilstrekkelig anledning til å ta del i beslutningsprosessen og si fra om forhold som opptar dem. Komiteen erkjenner videre at partens vergeordning kan være et verdifullt virkemiddel, og anbefaler at mer gjøres for å sette mekanismen ut i livet og sikre at den fungerer som forutsatt, blant annet ved å sørge for egnet opplæring av verger.

50. Komiteen anbefaler at parten undersøker grunnene til forsinkelsene i behandlingen av søknader og i bosettingen av barn med sikte på å redusere disse. Komiteen anbefaler også at parten anstrenger seg ytterligere for å sikre rask integrering av barn i det ordinære skoleverket. Komiteen anbefaler i tillegg at parten tar hensyn til konvensjonens bestemmelser og prinsipper i sin gjennomgang av prosedyrene.

51. Komiteen merker seg at parten har gjort ytterligere anstrengelser for å tilby psykososial

hjelp til mindreårige flyktninger og asylsøkere, og deler partens uttrykte bekymring over at slik hjelp ikke tilbys alle barn som har behov for det. Komiteen er også betenkt over tilfeller av feilernæring blant flyktning- og asylsøkerbarn som kommer til landet.

52. Komiteen anbefaler at parten følger opp sine planer om å utvide dagens tilbud om psykologhjelp til et større antall barn og deres foreldre, og sikrer at alle anstrengelser gjøres for å kartlegge barn som trenger slik hjelp ved ankomst. Parten oppmuntres også til å fortsette sin innsats for å løse feilernæringsproblemene.

Rettspleie for unge lovbrøyttere

53. Komiteen er betenkt over at parten per i dag ofte reagerer overfor barn som begår straffbare handlinger ved enten å fokusere utelukkende på barnevernstiltak, eller ved å benytte reaksjonsformer tilpasset voksne lovbrøyttere overfor barn over 15 år, og at det legges for liten vekt på forebyggende og rehabiliterende innslag i rettspleien for unge.

54. Komiteen anbefaler at parten følger opp sine tiltak for å sikre at barnets beste er et hovedansvarlig i ungdomsrettspleien, idet det tas større hensyn til behovet for forebyggende tiltak og rehabilitering av barn som har begått kriminelle handlinger.

Seksuell utnytting og seksuelt misbruk

56. Komiteen anmoder sterkt om at parten fortsetter sine anstrengelser for å forhindre og ta hånd om tilfeller av seksuelt misbruk, både gjennom økt ressurstilgang til blant annet forsvarlig vurdering av voksne som skal arbeide med barn, gjennom tilsyn, gjennom de rettslige virkemidlene som står til rådighet ved beskyldninger om misbruk av barn, gjennom opplæring av jurister og andre aktuelle fagfolk og ved at ofrene for slike handlinger får et omsorgstilbud i tide.

Avsluttende merknader fra komiteen til Norge i 2005

1. Generelle gjennomføringstiltak

Lovgivning og gjennomføring

6. Komiteen gleder seg over de mange tiltakene som er truffet for å bringe den nasjonale lov-

givningen i fullt samsvar med konvensjonen. Komiteen merker seg imidlertid at den nasjonale lovgivningen på enkelte områder, som innvandring, barns deltakelse i styringsorganer og religionsfrihet, må bearbeides ytterligere for å sikre

at den faktiske gjennomføringen er i fullt samsvar med prinsippene og bestemmelsene i konvensjonen.

7. Komiteen ber parten videreføre sin innsats for å sikre at den nasjonale lovgivningen er og blir i fullt samsvar med konvensjonen. Komiteen oppmuntrer parten til å lære opp dommere i konvensjonens direkte virkning i saker som gjelder barn, samt å lære opp tjenestemenn i sentraladministrasjonen og kommunene i konvensjonen.

Samordning

8. Komiteen deler partens bekymring om at det er behov for å bedre samordningen av innsatsen for barn og ungdom på både sentralt og lokalt nivå, særlig med hensyn til lokale myndigheter.

9. Komiteen anbefaler at parten viderefører og styrker arbeidet med å bedre samordningen av innsatsen for barn og ungdom for å sikre tilstrekkelig samarbeid mellom sentrale og lokale myndigheter og samarbeid med barn, ungdom, foreldre og ikke- statlige organisasjoner.

Uavhengig tilsyn

10. Komiteen erkjenner Barneombudets viktige bidrag, men merker seg at Barneombudet begrenses i sin virksomhet på grunn av sin tilsynelatende avhengighet av Barne- og familiedepartementet.

11. Komiteen anbefaler at parten gir Barneombudet ytterligere økt selvstendighet.

Datainnsamling

13. Komiteen anbefaler at parten viderefører innsatsen for å forbedre den systematiske innsamlingen av opplysninger om barns kår, blant annet om barn som har vært utsatt for vold og mishandling, barn som ikke begynner på eller avbryter videregående utdanning, barn i alternativ omsorg og innvandrerbarn.

Fordeling av ressurser

14. Komiteen merker seg med tilfredshet de tiltakene som er truffet i denne forbindelse, men er betenkt over at tjenestetilbudet til barn varierer etter hvor i landet barna bor, både når det gjelder innhold og utførelse.

15. Komiteen anbefaler at parten gjennomfører en undersøkelse for å vurdere og analysere omfanget av og innholdet i de ressursene som stilles til rådighet for barn, og treffer tiltak etter behov

for å sikre at alle barn har lik tilgang og tilgjengelighet til tjenester, uten hensyn til geografi eller kommunestørrelse.

Opplæring i/spredning av konvensjonen

16. Komiteen er betenkt over at det fortsatt er lav bevissthet om konvensjonen blant barn og ungdom, og at ikke alle fagfolk som arbeider med og for barn, får tilstrekkelig opplæring i barnerettigheter, dette til tross for de ulike tiltakene som parten har truffet på dette området. Komiteen beklager i denne forbindelse at den videregående skolen tilbyr undervisning i menneskerettigheter bare som valgfag.

17. Komiteen oppmuntrer parten til å:

a) innlemme opplæring i barnerettigheter i læreplanen for både grunnskolen og den videregående skolen,

b) sikre systematiske og kontinuerlige programmer for opplæring i menneskerettigheter, herunder barnerettigheter, for alle som arbeider for og med barn (f.eks. dommere, advokater, lovhåndhevere, statstjenestemenn, kommunale tjenestemenn, lærere, sosialarbeidere, helsepersonell og særlig barn selv),

c) sikre at komiteens generelle kommentarer blir oversatt og spredd.

2. Generelle prinsipper

Ikke-diskriminering (art. 2)

18. Til tross for tiltakene som parten har truffet på dette området, er komiteen betenkt over at enkelte barn diskrimineres på skolen og i samfunnet på grunn av sin religiøse eller etniske bakgrunn.

19. I lys av konvensjonens artikkel 2 anbefaler komiteen at parten viderefører og intensiverer arbeidet med å hindre og eliminere alle former for faktisk diskriminering av barn.

3. Sivile rettigheter og friheter

Rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

20. Komiteen merker seg synspunktene til FNs menneskerettighetskomité av 3. november 2004 (CCPR/C/82/D/1155/2003) om undervisningen i faget "Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering". Komiteen verdsetter i denne forbindelse partens opplysninger om de planlagte endringene i opplæringslova for å bringe undervisningen i KRL-faget i fullt sams-

var med retten til religionsfrihet som er nedfelt i konvensjonens artikkel 15. Komiteen oppmuntrer parten til å framskynde prosessen med å få vedtatt og lovfestet disse endringene.

4. Familiemiljø og alternativ omsorg

21. Komiteen er betenkt over at det ikke tas tilbørlig hensyn til barnets beste i tilfeller der utlendinger

som har barn i Norge, utvises varig som følge av en alvorlig forbrytelse.

22. Komiteen ber parten innstendig om å sikre at barnets beste er et hovedanliggende når det skal fattes vedtak om utvisning av barnets foreldre.

Barn som er fratatt sitt familiemiljø

24. Komiteen anbefaler at parten treffer tiltak for å bekjempe årsakene til at stadig flere barn fjernes fra familien, blant annet ved å gi tilstrekkelig støtte til de biologiske foreldrene. Komiteen oppmuntrer parten til å prioritere vern av det naturlige familiemiljøet og å sikre at fjerning av familien og plassering i fosterhjem eller institusjoner brukes bare som en siste utvei når det er til barnets beste.

Regelmessig vurdering av plassering

25. Komiteen er tilfreds med Barne- og familiedepartementets innsats, men er betenkt over den utilstrekkelige regelmessige vurderingen av barn som er plassert i fosterhjem, som følge av mangel på tilsynsførere og mangel på opplæring av tilsynsførere

26. Komiteen anbefaler at parten viderefører arbeidet med å sikre tilstrekkelig tilsyn med situasjonen for barn som er plassert i fosterhjem eller institusjoner.

Misbruk og omsorgssvikt, mishandling, vold

27. Komiteen er betenkt over at barn som utsettes for vold i familien, ikke alltid får tilstrekkelig omsorg og hjelp.

28. Komiteen anbefaler at parten fortsetter å styrke innsatsen for å gi tilstrekkelig hjelp til barn som utsettes for vold i familien, eller som har foreldre som er psykiatriske pasienter og/eller rusmisbrukere, blant annet ved å:

a) sikre at alle voldsofre har tilgang til rådgivning og hjelp til rehabilitering og tilbakeføring,

b) sørge for tilstrekkelig vern av barn som utsettes for mishandling i hjemmet,

c) styrke tiltakene mot de underliggende årsakene til vold i familien, med særlig vekt på marginaliserte og vanskeligstilte grupper,

d) folkeopplysningskampanjer om de negative følgene av dårlig behandling og forebyggende programmer, blant annet familieutviklingsprogrammer, som fremmer positive, ikke-voldelige former for disiplin

5. Grunnleggende helse og velferd

Funksjonshemmede barn

29. Komiteen merker seg med bekymring at funksjonshemmede barn har begrensede muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter.

30. Komiteen anbefaler at parten treffer alle tiltak som er nødvendige for å sikre at funksjonshemmede barn får lik tilgang til tjenester, blant annet kultur- og fritidsaktiviteter, samtidig som det tas hensyn til standardreglene for likestilling av funksjonshemmede (generalforsamlingsresolusjon 48/96) og komiteens anbefalinger vedtatt på temadagen om funksjonshemmede barns rettigheter (CRC/C/69 nr. 310-339)

Grunnleggende helse og velferd

32. Komiteen anbefaler at parten følger nøye med på barn og ungdoms helse, samtidig som den tar hensyn til komiteens generelle kommentar nr. 4 om helse og utvikling blant ungdom i forbindelse med konvensjonen om barnets rettigheter. Komiteen anbefaler særlig at parten styrker tiltakene for å redusere forekomsten av spiseforstyrrelser og for å fremme en sunn livsstil blant ungdom.

Psykisk helsevern

33. Komiteen gleder seg over tiltakene som er truffet for å styrke det psykiske helsevernet for barn og ungdom, men er betenkt over de utfordringene som gjenstår, blant annet ventetiden for å få hjelp og omsorg. Komiteen er også betenkt over mangelen på barne- og ungdomspsykiatere og –psykologer.

34. Komiteen oppmuntrer parten til å framskynde utbyggingen av det psykiske helsevernet, slik at alle barn og unge som trenger det, sikres tilstrekkelig behandling og omsorg uten unødig forsinkelse.

Tilfredsstillende levestandard

37. Komiteen merker seg med bekymring den

høye andelen av innvandrerbarn som lever i husholdninger med lav inntekt.

38. Komiteen anbefaler parten å sikre at alle barn får behovene sine oppfylt, og å treffe alle tiltak som er nødvendige for å sikre at ingen grupper av barn lever under fattigdomsgrensen.

6. Utdanning, fritid og kulturelle aktiviteter

39. Komiteen gleder seg over de mange tiltakene som er truffet mot mobbing i skolen, særlig initiativene fra Barneombudet, men er fortsatt betenkt over at dette fenomenet vedvarer på mange skoler.

40. Komiteen anbefaler at parten styrker de tiltakene som er truffet mot mobbing, og sikrer at barn får delta i initiativene mot mobbing.

7. Spesielle beskyttelsestiltak

Flyktningbarn (art.22)

41. Komiteen er betenkt over det store antallet enslige asylsøkende barn (33 i 2003) som forsvinner fra mottak i landet. Komiteen er særlig betenkt over at disse barna er sårbare for misbruk og utnyttning. Komiteen er også betenkt over det utilstrekkelige tilsynet og den utilstrekkelige omsorgen som gis til enslige asylsøkende barn, og over de utilstrekkelige psykologiske og psykiatriske tjenestene som gis til barn som bor

på mottak. Komiteen er videre betenkt over at behandlingen av asylsøknader tar for lang tid.

42. Komiteen ber parten innstendig om å styrke tiltakene for å sikre tilstrekkelig støtte og tilsyn for barn som bor på mottak, samt tilfredsstillende psykologisk og psykiatrisk omsorg for traumatiserte asylsøkende barn. Komiteen anbefaler at parten forbedrer situasjonen på mottak for enslige barn som søker asyl, både gjennom midler og tilstrekkelig faglært og kompetent personell, slik at hjelpen og omsorgen for disse barna blir like god som den som ytes i andre institusjoner i barnevernet. Parten bør også treffe ytterligere tiltak for å sikre raskere behandling av asylsøknader.

Seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (art. 34)

46. I lys av artikkel 34 og andre beslektede artikler i konvensjonen anbefaler komiteen at parten:

a) gjennomfører en omfattende undersøkelse for å vurdere arten og omfanget av seksuelt misbruk av barn samt særtrekkene ved misbrukte barn for å kartlegge hvilke grupper som er særlig sårbare for misbruk,

b) styrker tiltak mot seksuelt misbruk av barn og ungdom,

c) sikrer at barns forklaring registreres på hensiktsmessig måte, og at de personene som foretar avhøret, har de nødvendige faglige kvalifikasjonene.

Avsluttende merknader fra komiteen til Norge om valgfri protokoll til barnekonvensjonen om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi, 2005

1. Generelle gjennomføringstiltak

Nasjonale handlingsplaner

7. Komiteen ønsker velkommen handlingsplanen mot handel med kvinner og barn (2003-2005), men oppmuntrer parten til å videreføre arbeidet etter en ny handlingsplan basert på en vurdering av den eksisterende handlingsplanen.

III Advokatforeningens undersøkelse

Fengsel	Født	Alder ved innsettelse	Varetekt lengde	Soning lengde	Sitter på avdeling med voksne	Deler celle med voksen innsatt (alder på den andre innsatte)	Kollektiv isolasjon med innelåsning på celle 23 timer pr døgn, hvor lenge	Fysisk/ psykisk sykdom, subjektive plager	Besøk av familie siste 10 døgn før intervjuet, hvis ikke hvor lenge siden sist
Larvik	1991	17		15 dg	ja	ja (23)	ja, 6 dager	ADHD	Nei, 15 dager
Horten	1992	16	27 dg		ja	ja (41)	ja, 12 dager	ADHD, angst	Nei, 21 dager
Ringerike	1990	16		160 dg	ja	nei	ja, 105 dager	ADHD, angst	Nei, 28 dager
Oslo	1992	15	62 dg		ja	nei	ja, 12 dager	ADHD	Nei, 62 dager
Oslo	1989	17		150 dg	ja	nei	ja, 23 dager	Angst, krigstraumer	Nei, uklart
Oslo	1991	17	90 dg		ja	nei	nei	Angst, redsel	Nei, 90 dager
Kongsvinger	1991	16	12 dg		ja	nei	ja, uklart	ADHD	ja
Kragerø	1991	17	11 dg		ja	nei	nei	ADHD	Nei, 11 dager
Stavanger	1990	17	133 dg		ja	nei	ja, 90 dager	Angst, redsel	ja
Skien	1991	15		210 dg	ja	ja (19)	ja, 60 dager	ADHD	Nei, 50 dager

Tilsluttede organisasjoner

 <p>NORWEGIAN SIDS AND STILLBIRTH SOCIETY</p>	<p>Landsforeningen uventet barnedød www.sids.no</p>	<p>Landsgruppen av helsesøstre - NSF</p>
 <p>LNU</p>	<p>Landsforeningen for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) www.lnu.no</p>	 <p>NOAS - Norsk organisasjon for asylsøkere www.noas.org</p>
 <p>Norsk Folkehjelp</p>	<p>Norsk Folkehjelp www.folkehjelp.no</p>	 <p>NORSK SENTER FOR BARNEFORSKNING NORWEGIAN CENTRE FOR CHILD RESEARCH</p> <p>Norsk senter for barneforskning (NOSEB) www.ntnu.no/barneforskning</p>
<p>OMOD – Organisasjonen mot offentlig diskriminering www.omod.no</p>	 <p>Plan For og med barn</p>	<p>PLAN Norge www.plan-norge.no</p>
 <p>PRESS - Redd Barna Ungdom www.press.no</p>	 <p>Redd Barna www.reddbarna.no</p>	<p>Redd Barna www.reddbarna.no</p>
 <p>Norwegian Red Cross</p>	<p>Norges Røde Kors www.redcross.no</p>	 <p>Norsk psykologforening www.psykologiforeningen.no</p>
 <p>SEIF SELVHJELP</p>	<p>Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) www.seif.no</p>	 <p>SOS RASISME</p> <p>SOS- Rasisme www.sos-rasisme.no</p>
 <p>Star of Hope håpets stjerne</p>	<p>Star of Hope www.starofhope.org</p>	 <p>Støttesenter mot Incest - Oslo (SMI) www.sentermotincest.no</p>
 <p>UNGDOM & FRITID LANDSFØRENING FOR FRIIDSKLUBBER OG UNGDOMSHUS</p>	<p>Ungdom & Fritid www.ungogfri.no</p>	 <p>UNICEF Norge www.unicef.no</p>
 <p>UTDANNINGS FORBUNDET</p>	<p>Utdanningsforbundet www.utdanningsforbundet.no</p>	 <p>ORGANISASJONEN voksne for barn</p> <p>Voksne for Barn (VBF) www.vbf.no</p>
	<p>Amnesty Norge www.amnesty.no</p>	 <p>HBF Handikappede Barns Foreldreforening</p> <p>Handikappede Barns Foreldreforening (HBF) www.hbf.no</p>

 <p>ACTIS - Rusfeltets samarbeidsorgan www.actis.no</p>	 <p>ADHD - Norge www.adhdnorge.no</p>
 <p>Advokatforeningen www.advokatforeningen.no</p>	 <p>African Youth In Norway (AYIN) www.ayin.no</p>
 <p>Agenda X www.agendax.no</p>	 <p>Antirasistisk Senter www.antirasistisk-senter.no</p>
 <p>Barnesykepleierforbundet</p>	 <p>Foreningen 2 Foreldre (F2F) www.f2f.no</p>
 <p>Fagforbundet www.fagforbundet.no</p>	 <p>Familiestiftelsen 15. mai www.familiestiftelsen.no</p>
 <p>Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) www.ffe.no</p>	 <p>Fellesorganisasjonen (FO) www.fo.no</p>
 <p>NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL</p>	 <p>Foreningen for fangers pårørende (FFP) www.ffe.no</p>
 <p>Foreningen for Hjertesyke Barn (FFHB) www.ffe.no</p>	 <p>FORUT - Solidaritetsaksjon for utvikling www.forut.no</p>
 <p>Norske Fosterhjemforening (NFF) www.fosterhjemforening.no</p>	 <p>Framfylkingen www.framfylkingen.no</p>
 <p>ICJ- International Commission of Jurists Norway www.icj.org</p>	 <p>Human-Etisk Forbund www.human.no</p>
 <p>Juss-Buss www.jussbuss.no</p>	 <p>KIM - Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene www.kim.no</p>
 <p>Kirkens Bymisjon - Oslo www.bymisjon.no</p>	 <p>Landsforeningen for Barnevernsbarn (LFB) www.barnevernsbarna.no</p>

FNs konvensjon om barnets rettigheter

- forkortet utgave fra Barne- og likestillingsdepartementet

1. ALDER 18 ÅR Alle under 18 år er barn, dersom ikke en tidligere alder er lovfestet av staten.

2. INGEN DISKRIMINERING Konvensjonens rettigheter gjelder for alle barn uten forskjellsbehandling og uten hensyn til barnet og dets foreldres rase, farge, kjønn, språk, religion, opprinnelse, eiendom, funksjonshemming eller oppfatninger. Staten skal sørge for at ingen diskrimineres.

3. TIL BARNETS BESTE Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

4. STATENS ANSVAR Det er statens ansvar å sette barnerettighetene ut i livet.

5. FORELDREANSVARET Staten skal respektere de rettigheter og plikter foreldrene og andre foresatte har for å gi barnet veiledning og støtte slik at barnet skal kunne hevde konvensjonens rettigheter.

6. RETT TIL LIV Staten plikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.

7. NAVN OG STATSBOGERSKAP Barnet har, umiddelbart etter fødselen, rett til navn og nasjonalitet, og så langt det er mulig, å kjenne til sine foreldre og få omsorg av dem.

8. IDENTITET Staten skal respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder nasjonalitet, navn og familieforhold. Dersom et barn ulovlig blir fratatt slik identitet skal staten hurtig bistå med gjenopprettelse.

9. HOLDE FAMILIEN SAMMEN Barnet skal ikke adskilles fra sine foreldre mot sin vilje, unntatt når dette er nødvendig av hensyn til barnets beste.

10. GJENFORENE FAMILIEN Søknader om familiegjenforening over landegrenser skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.

11. ULOVLIG BORTFØRING OG TILBAKEHOLD Staten skal bekjempe at barn blir tatt ulovlig ut av et land eller hindret fra å vende tilbake, og skal inngå avtaler med andre land for å få til dette.

12. Å SI SIN MENING OG BLI HØRT Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.

13. FÅ OG GI INFORMASJON Barnet har rett til ytringsfrihet, til å søke, motta og spre informasjon og ideer av alle slag og på alle måter.

14. TANKE-, SAMVITTIGHETS- OG RELIGIONSFRIHET Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet. Staten skal respektere foreldrenes retter og plikter til å opplyse barnet om sine rettigheter i slike spørsmål.

15. ORGANISASJONSFRIHET Barnet har rett til organisasjons- og forsamlingsfrihet.

16. RETT TIL PRIVATLIV Barnet skal ikke utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, i familien, i hjemmet eller i korrespondansen sin. Det skal beskyttes mot ulovlig angrep mot ære og omdømme.

17. MASSEMEDIA Staten skal sikre barn tilgang til informasjon fra et mangfold av nasjonale og internasjonale kilder. Staten skal oppmuntre massemedia og forleggere til å spre informasjon som skaper forståelse, kunnskap sosiale ferdigheter og velvære, til å lage eget barnestoff, også for minoritetsbarn. Staten skal beskytte barna mot skadelig informasjon.

18. FORELDREANSVARET Begge foreldrene har et hovedansvar for barnets omsorg og utvikling etter hva som er best for barnet. Staten skal gi støtte og sikre utvikling av institusjoner, tjenester og tiltak for omsorg for barn, herunder også tatt hensyn til utarbeidende foreldre.

19. BESKYTTELSE MOT MISBRUK Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.

20. BARN UTEN OMSORG FRA FAMILIEN Barn som er uten familiemiljø, har særlig rett på beskyttelse og omsorg, for eksempel ved plassering i fosterhjem, eller om nødvendig, ved egnet institusjon eller ved adopsjon.

21. ADOPSJON Nasjonal og internasjonal adopsjon skal bare finne sted i samsvar med loven, og skal være autorisert av myndighetene. Adopsjon utenlands skal ikke resultere i urettmessig økonomisk fortjeneste, og bør betraktes som et alternativ til omsorgstiltak i barnets opprinnelsesland.

22. FLYKTNINGEBARN Barn som søker flyktningsstatus eller som anses som flyktninger, skal få nødvendig vern og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.

23. FUNKSJONSHEMMEDE BARN Psykisk og fysisk funksjonshemmede barn har rett til å leve et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer dets verdighet, fremmer selvtilit, og letter barnets aktive deltakelse i samfunnet. Et funksjonshemmet barn har rett til særskilt omsorg. Barnet skal få undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter for å oppnå best mulig integrering og individuell utvikling. Staten skal samarbeide med andre land om dette, og ta spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.

24. HELSE Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp til å komme seg etter sykdom. Staten skal arbeide for å redusere spedbarns- og barnedødelighet, sikre at alle barn

får nødvendig legehjelp, gi god helsemessig omsorg til mødre etter fødselen, bekjempe sykdom og gi orientering og utdanning om helse og riktig ernæring. Staten skal også avskaffe helsefarlige tradisjoner, samarbeide med andre land og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

25. BARN UNDER OFFENTLIG OMSORG Barn plassert i omsorgstiltak utenfor familiemiljøet har krav på regelmessig vurdering av behandlingen og oppholdet der.

26. SOSIALTJENESTER Staten skal sikre at barnet får den sosiale hjelpen og den økonomiske støtten det har krav på etter landets lover.

27. LEVESTANDARD Barnet har rett til en levestandard som er tilstrekkelig på alle områder. Foreldrene, eller andre som har ansvar for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre de livsvilkårene som er nødvendig for barnets utvikling. Staten har plikt til å støtte de foresatte.

28. UTDANNING Barnet har rett til utdanning. Staten skal gjøre grunnskoleutdanningen gratis og obligatorisk og gjøre ulike former for videregående utdanning tilgjengelig for alle barn, og sette i verk tiltak for å redusere tallet på de som ikke fullfører skolegangen. Disiplin i skolen skal utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd. Staten skal også fremme internasjonalt samarbeid om utdanning, og særlig ta hensyn til utviklingslandenes behov.

29. MÅLET MED UTDANNING Utdanningen skal fremme utvikling av barnets personlighet, og teoretiske og praktiske ferdigheter. Den skal skape respekt for menneskerettighetene og fremme holdninger om fred, toleranse, og vennskap mellom folk. Utdanningen skal skape respekt for naturen, og for barnets egen og andres kultur.

30. MINORITETER OG URBEFOLKNING Barn som tilhører en minoritet eller urbefolkningen, har rett til sammen med andre i sin gruppe, å nyte godt av sin kultur, religion og eget språk.

31. LEK OG FRITID Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.

32. BARNEARBEID Barnet har rett til å bli beskyttet mot økonomisk utnyttning i arbeid, og mot å utføre arbeid som kan svekke utdannings- eller utviklingsmulighetene.

33. NARKOTIKA Barnet har rett til å bli beskyttet mot ulovlig bruk, omsetting og produksjon av narkotiske stoffer.

34. SEKSUELL UTNYTTING Barnet har rett til beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttelse og misbruk. For å verne barn mot slik utnyttning skal staten sette i verk alle nødvendige tiltak, nasjonalt og internasjonalt.

35. BORTFØRING, PROSTITUSJON OG SALG Staten har plikt til å gjennomføre nasjonale og internasjonale tiltak for å hindre kidnapping, bortføring eller salg av barn til ethvert formål og i enhver form.

36. ANNEN UTNYTTING Staten har plikt til å beskytte barnet mot alle former for utnyttelse som er skadelig for barnets velferd.

37. FENGSEL, DØDSSTRAFF OG TORTUR Barn skal ikke utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Dødsstraff eller fengsel på livstid uten mulighet for løslatelse er ikke tillatt hvis forbrytelsen ble utført før fylte 18 år. Barn som er i fengsel, skal holdes atskilt fra voksne, om ikke det motsatte anses å være best for barnet. Fengsling skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Pågrepelse og fengsling skal skje på lovlig måte, og barnet har rett til juridisk og

annen aktuell hjelp og til å få en rask og uavhengig overprøving av sin sak.

38. BARN I KRIG Staten skal sette i verk tiltak for å hindre at barn som ikke er fylt 15 år, tar direkte del i krigføring.

39. REHABILITERING OG REINTEGRERING Staten er forpliktet til å iverksette alle hensiktsmessige tiltak for å sikre rehabilitering og samfunnsmessig tilbakeføring av barn som er offer for misbruk, utnyttelse, forsømmelse, tortur, væpnede konflikter eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

40. BEHANDLING I SAKER OM STRAFF Barn som er anklaget eller dømt for straffbare handlinger har rett til en behandling som sikrer verdighet og fremmer dets respekt for menneskerettighetene. Målet er at barnet finner en konstruktiv plass i samfunnet. Staten skal fastsette en kriminell lavalder. Det skal være mulighet til å få overprøvet en straffedom av en høyere myndighet eller domstol. Barnet skal få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke snakker det språket som blir brukt.

41. NÅR ANDRE LOVER ER BEDRE Hvis andre nasjonale eller internasjonale lover som staten har vedtatt, sikrer barnet bedre enn med denne konvensjonen, gjelder disse lovene, og ikke konvensjonen.

42. KJENNSKAP TIL KONVENSJONEN SKAL SPRES Staten er forpliktet til å gjøre konvensjonens innhold kjent for barn og voksne.

Utgitt av Forum for barnekonvensjonen, 700 opplag, juni 2009

Bilde forside: "Bird" Zaynab Omar, 17 år

Bilde bakside: "Pattern" Hamdi, 16 år

Layout: Halvor Hølmebakk Mangseth

HAMDI

HAMDI